

Marika Malmberg ja Kati Upla

Työpajatoiminnan merkitys asiakkaan näkökulmasta

Työpaja Junki

Opinnäytetyö

Kevät 2016

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi(AMK)

Tekijät: Marika Malmberg ja Kati Upla

Työn nimi: Työpajatoiminnan merkitys asiakkaan näkökulmasta - Työpaja Junkki

Ohjaaja: Mirva Siltakorpi

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 56

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena oli selvittää työpajan merkitys asiakkaan näkökulmasta. Tutkimuksessa perehdyttiin kokemuksellisuuteen, ja tutkimus toteutettiin teemahaastattelulla haastatteleamalla yhdeksää Työpaja Junkin asiakasta. Opinnäytetyön teoriaosuudessa avataan työpajatoiminnan lisäksi marginaalisuuden, syrjäytymisen, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja elämänhallinnan käsitteitä. Marginalisoituminen luo eriarvoisuutta, ja osaa ihmisistä uhkaa jopa pysyvä syrjäytyminen. Tämä luo haastetta työpajoille ja sellaisten ihmisten elämän laadun parantamiseen, joilla edellytykset siihen ovat varsin ohuet. Työpajoja pidetään yhtenä ratkaisuna syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Tulososiossa kerrotaan tutkimuksen toteuttamisesta ja aineiston keräämisestä, analysoinnista sekä tutkimuksen eettisyydestä. Tutkimuksen tuloksissa nousi vahvasti esiin asiakkaiden kokemus työpajasta tärkeänä tukimuotona. Työpaja toi elämään rytmiä ja kokemuksen osallisuudesta. Haastateltavat kokivat tulleen hyväksytyiksi omana itsenään ja uusien sosiaalisten suhteiden nostavan mielialaa. Työpaja mahdollisti vertaistuen, joka koettiin tärkeäksi voimavaraksi. Haastateltavat kokivat työpajan vahvistavan itseluottamusta ja lisäävän toivoa tulevaisuuteen.

Avainsanat: työpaja, osallisuus, marginalisaatio, syrjäytyminen, elämänhallinta, yhteisöllisyys

SEINÄJOKIUNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social work

Degree programme: Degree programme in Social Services

Authors: Marika Malmberg & Kati Upla

Title of thesis: Significance of the workshop operation from the customer's point of view - Workshop Junki

Supervisor(s): Mirva Siltakorpi

Year: 2016

Number of pages: 56

Number of appendices: 3

This dissertation is a qualitative study. Its objective was to clarify the significance of the activity of a workshop from the customer's point of view. In the study we analysed the concept of experientialism and the research was carried out by interviewing nine customers of Junki Workshop using theme interviews. In the theory part of this dissertation, the workshop activity is opened up, and also the concepts of social inclusion and exclusion, communality, life management and marginalization. Marginalization creates inequality and for some persons it can lead to permanent social isolation. This creates a challenge for workshops and for the improvement of these people's life quality, for whom the prerequisites to a better life are quite thin. The workshops are considered as one solution in the prevention of social exclusion.

In the results part, we discuss how this study was carried out, tell about the data collection, analysis and ethicality of the study. The results of the study strongly indicate the importance of the workshop as a support form, according to customers. The workshop brought rhythm and the feeling of inclusion into the customers' life. The interviewees experienced that they had become accepted as themselves and new social relations improved their mental wellbeing. The workshop made possible peer support which was regarded as an important resource. The interviewees experienced that the workshop was strengthening self-confidence and increasing hope for the future.

Keywords: workshop, implication, marginalization, social exclusion, life control, community spirit

Kiitämme Työpaja Junkin asiakkaita
ja henkilökuntaa lämpimästi ja aidosta kohtaamisesta
sekä avoimesta yhteistyöstä.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	5
1 JOHDANTO.....	7
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET.....	9
2.1 Työpaja Junki.....	10
2.2 Aikaisemmat tutkimukset.....	11
3 TYÖPAJATOIMINTA.....	13
3.1 Nuorten työpajat.....	13
3.2 Pajatoiminta.....	15
3.3 Yksilövalmennus.....	16
3.4 Ryhmävalmennus.....	17
3.5 Työvalmennus.....	17
3.6 Kuntouttava työtoiminta.....	18
4 SYRJÄYTYMINEN, OSALLISUUS JA HYVINVOINTI.....	19
4.1 Marginalisaatio ja syrjäytyminen.....	19
4.2 Osallisuus.....	21
4.3 Yhteisöllisyys.....	23
4.4 Elämänhallinta.....	25
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	27
5.1 Tutkimusmenetelmä.....	27
5.2 Tutkimusaineiston keruu.....	28
5.3 Tutkimusaineiston analysointi.....	29
5.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	30
6 TEEMAHAASTATTELUIJEN TULOKSET.....	32
6.1 Haastateltavien elämänviivat.....	32
6.2 Työpajajakson merkitys asiakkaalle.....	37
6.3 Asiakkaiden kokemukset työpajajaksosta.....	38
6.4 Työpajan vaikutus elämän- ja arjenhallintaa.....	41
6.5 Toiminnan kehittäminen työpajalla.....	41

7 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
8 POHDINTA	45
LÄHTEET	48

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme idea lähti liikkeelle kiinnostuksestamme ”marginaaliryhmiin” eli työttömäksi jääneisiin ja kouluttamattomiin. Koulutuksen ja työn ulkopuolella oleva nuori tulee työpajalle, jos hänellä on tarvetta saada tukea arjenhallintaansa, motivaatioonsa tai hän ei ole saanut töitä. Työpajat määritellään nuorten elämänhallintaa tukevaksi tahoksi, joiden tavoitteina on vahvistaa osallisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä. Työpaja tarkoittaa sosiaalista yhteisöä, missä työskentelyn ja siihen liittyvän ohjauksen avulla tuetaan pitkään työttömänä olleiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten hakeutumista koulutukseen tai työhön. Työpajat toimivat yksilön tukena ja väylänä koulutukseen sekä työelämään. Toimintaa voidaan kuvata prosessina ja se voi näyttäytyä erilaisena nuoren taustan ja tarvittavan tuen suhteen. Toiminta on yksilöllistä, räätälöityä ja nuoren kokonaisvaltaista huomioimista. (Hassi 2007, 11 - 18.)

Suomalaista yhteiskuntaa ja yhteiskunnan päättäjiä on viime vuosina puhuttanut nuorten syrjäytyminen, pahoinvoinnin ja työttömyyden lisääntyminen. Nuorten syrjäytymisvaara ja nuorisotyöttömyysluvut ovat myös Euroopan tasolla akuutti ongelma. (Employment, Social Affairs and Inclusion 2011.) Nuorisotyöttömyydellä nähdään olevan negatiivinen vaikutus hyvinvointiin ja terveyteen, ja lisäksi sillä voi olla vaikutusta aikuisiän työttömyyteen ja mielenterveysongelmiin (Hammarström ym. 2015, 2). Suomessa nuorten syrjäytyminen on saanut runsaasti huomiota ja istuvan hallituksen yksi haaste onkin estää syrjäytymisen lisääntyminen. Presidentti Sauli Niinistö on myös ottanut kantaa nuorten syrjäytymiseen ja sen ehkäisemiseen useaan otteeseen. Niinistö (2012) toteaa virkaanastujaispuheessaan, että ihminen voi asua syrjässä, mutta hän ei saa olla elämästä syrjässä.

Syrjäytyminen tarkoittaa asemaa ja prosessia, joka tuottaa syrjäytymistä. Ihmiset jaetaan normaaleihin ja marginaalissa oleviin. Hyväosaisuutta ja huono-osaisuutta säätelee kokemus siitä, mitä meillä ja heillä on. Ihmisiä tunnistetaan ja leimataan tietynlaisen aseman ja erilaisuuden kautta. (Helne 2002, 7, 170 – 173.) Syrjäytymisen riskitekijöitä ja todennäköisyyttä voidaan kuitenkin myös yhteiskunnan taholta pienentää toimivalla perusturvalla ja hyvinvointipalveluilla (Ek ym. 2004,17). Tie lap-

suudesta aikuisuuteen ei ole aina esteetön taival, vaan ketjuun mahtuu epäselvyyttä, mutkia ja joskus lohduttomuutta. Nuoret tarvitsevat runsaasti arvostusta ja ennen kaikkea onnistumisen kokemuksia. Syrjäytymiskiarteeseen ajautumassa oleva tarvitsee tukea varhaisessa vaiheessa ja se on käynnistettävä ajoissa. (Määttä 2007, 7 – 10.)

Työpajojen avulla voidaan kehittää elämäntaitoja ja tukea syrjäytymisvaarassa olevia takaisin koulutuksen ja työelämän pariin (Nuorten työpajat [Viitattu 24.8.2015]). Yhteiskunnan rattaista putoaminen haastaa elämää ja voi johtaa monenlaisiin ongelmiin. Syrjäytymisen tarkastelussa on kuitenkin huomioitava, ettei syrjäytyminen etene kaikilla samalla tavalla mutta faktaa on, että syrjäytymiseen johtavat erilaiset ongelmat ja puutteet. Ongelmien on kuitenkin todettu kasaantuvan ja sen seurauksena elämänhallinnan heikkenevän. (Aaltonen ym. 2003, 360 - 361.) Rautio (2009,10) korostaa syrjäytymisen muuttuvan syvemmäksi ja nopeasti etenevämmäksi, jos sitä esiintyy usealla elämän osa-alueella. Mielestämme työpajat tarjoavat hyvän kanavan syrjäytymistä vastaan ja antavat asiakkaalle tunteen ryhmään kuulumisesta.

Ihmisen kehitykseen, elämässä selviytymiseen ja sosiaaliseen perimään vaikuttavat kasvuolosuhteet, ympäröivä yhteiskunta ja perhe. Lähtökohdiltaan ”hyväosainenkin” voi syrjäytyä, mutta tietynlaiset epäsuotuisat olot lisäävät merkittävästi sen riskiä. Olennaista on, millä tavoin perhe on mukana yhteiskunnassa, millaisia suhteita heillä on muihin ihmisiin ja ennen kaikkea, millaiset ovat heidän keskinäiset välinsä. Vuorovaikutus, vaikeista asioista keskusteleminen ja myönteinen palaute aikuisen ja nuoren välillä on tärkeää. (Soisalo 2012, 18 – 19.)

Tutkimuksemme tuottaa tärkeää tietoa työpajan merkityksestä asiakkaan näkökulmasta, eikä aiempia tutkimuksia ole Työpaja Junkissa tehty. Opinnäytetyömme haastattelut toteutettiin Kauhavalla Työpaja Junkissa ja haastateltavina oli osa työpajan asiakkaista. Tutkimuksemme oli laadullinen, johon sisältyi teemahaastattelut ja elämänviivojen piirtäminen. Tavoitteenamme oli saada tietoa siitä, millainen merkitys työpajalla on asiakkaalle. Mielestämme valitsemamme tiedonkeruu menetelmät toimivat hyvin ja saimme tietoa asiakkaiden omista kokemuksista.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön kirjoittajien mielenkiinto kohdistui siihen, mikä merkitys työpajalla on elämälle asiakkaan itsensä kokemana. Toinen kirjoittajista suoritti osallisuus ja syrjäytymisriskit nuoruusiässä sektorin ja toinen päihteet ja rikollisuus -sektorin. Erityinen mielenkiintomme aiheeseen heräsi työpajaohjaaja Susanna Ojanperän esitelmässä meille Työpaja Junkia keväällä 2015. Yhteistyötahomme Työpaja Junki on Kauhavalla toimiva työpaja, joka on tarkoitettu nuorille ja aikuisille, jotka eivät ole päässeet opiskelemaan, ovat työttömiä tai joilla on vaikeuksia suorittaa ammatillista koulutusta loppuun. Työpaja tarjoaa yksilöllistä ohjausta ja tukea opiskeluun, ammatinvalintaan, työnhakuun, työkokeiluun, työvalmiuksien kehittämiseen, arjenhallintaan ja tulevaisuuden suunnitteluun. (Työpaja Junki, [Viitattu 11.2.2016].)

Tilastokeskuksen (2012) tietojen mukaan vuonna 2012 ammatillisen koulutuksen keskeytti 11 293 nuorta ja lukiokoulutuksen keskeytti 3454 nuorta. Peruskoulun tavalla tai toisella jättäneitä oli yhteensä 287 ja ilman päättötodistusta jäi 202 nuorta. Useiden määritelmien mukaan nämä nuoret ovat syrjäytyneitä tai heidän syrjäytymisriskinsä ovat todella suuret. Yhteiskunnan näkemyksen mukaan nämä nuoret ovat yhteiskunnan reunalla ja heille kohdennetaan erilaisia tukitoimia, esimerkiksi työpajoja.

Tutkimuksen mukaan nuorisotyöttömyys on vuoden 2014 aikana jatkanut kasvuaan. Työpajoilla valmentautujien kokonaismäärä on pysynyt lähes samana. Valmentautujia oli vuonna 2014 yhteensä 23 170, kun vuonna 2013 heitä oli 22 900. Aikuisten valmentautujien määrä oli noussut vuodesta 2013. Heitä oli vuonna 2014 yhteensä 8 970, ja vuonna 2013 lukema oli 8 180. Etelä-Pohjanmaalla määrä vuonna 2014 oli 670 työpaja valmentautujaa. (Työpajatoiminta 2014, [Viitattu 11.2.2016].)

Timo Toikko (Viitattu 11.2.2016) esittää hankejulkaisussaan, että asiakkaiden osallistuminen on sosiaalipolittinen tavoite. Suomalainen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä pyrkii vastaamaan kaikkien asiakkaiden tarpeisiin ja ammattilaiset toimivat ikään kuin tulkkeina asiakkaiden ja järjestelmän välillä. Palvelunkäyttäjien osallisuus korostuu kuitenkin vahvasti silloin, kun palveluita tuotetaan niiden käyttäjille. Tärkeää on, että heidät huomioidaan tällöin, esimerkiksi palveluiden kehittämi-

sessä. Palvelunkäyttäjät eivät ole vain asiakkaita vaan jopa asiantuntijoita, joilta löytyy hiljaista tietoa toiminnan kehittämiseen. Hiljainen tieto voi muodostua asiakkaiden välillä vertaistoiminnan aikana, näin yksittäisen asiakkaan kokemus voi saada vahvistusta muilta käyttäjiltä. Henkilökohtainen tieto on silloin sosiaalista tietoa. Palveluiden kehittämien ei perustu todellisuuteen eikä välttämättä vastaa tarpeita, jos niitä ei tehdä yhteistyössä käyttäjien kanssa. Tavoitteena on vuorovaikutusta hyödyntäen kehittää toimintaa, mutta se ei onnistu, jos asiakkaiden ja ammattilaisten toiminta eriytetään. Mielestämme Työpaja Junki toimi sosiaalipoliittisen tavoitteen mukaisesti, ottamalla huomioon asiakkaiden kokemukset ja kehittämis ehdotukset. Huomasimme työpajan pitävän tärkeänä asiakkaiden osallisuutta ja arvostavan heidän asiantuntijuutta.

Opinnäytetyössämme halusimme selvittää työpajan merkitystä asiakkaan elämälle ja selvitimme myös sitä, millaisen kokemuksen työpaja antaa asiakkaalle asiakkaan itsensä kokemana. Lisäksi Työpaja Junki halusi kuulla kehittämisideoita ja tutkimuksessamme annoimme asiakkaille mahdollisuuden kertoa ideoita työpajatoiminnan kehittämiseen.

Tutkimuskysymyksemme oli:

Millainen merkitys työpajalla on asiakkaalle asiakkaan itsensä kokemana?

2.1 Työpaja Junki

Työpaja Junki on Kauhavalla, Evijärvellä ja Lappajärvellä toimiva työpaja. Kokonaisuudessaan työpajahanke toimii nimellä ”Junki” ja sen oma toiminta on keskittynyt Kauhavalle. Kieppis toimii Evijärvellä ja Jelppis koko Junkin toiminta-alueella. Hanke hallinnoi Kuntayhtymä Kaksineuvoinen ja rahoittaa Kauhavan kaupunki, Lappajärven ja Evijärven kunnat sekä Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Junki on Kuntayhtymä kaksineuvoisen hallinnoima työpajahanke. Työpaja Junkilla työskentelee projektipäällikkö, toimistos sihteeri ja työpajaohjaaja. Työpajalle voi hakeutua TE-toimiston, perusturvatoimiston, oman oppilaitoksen opinto-ohjaajan/kuraattorin kautta tai ottamalla yhteyttä suoraan pajalle. (Työpaja Junki, [Viitattu 18.8.2014]).

Työpaja Junkin työtoimintaan kuuluu esimerkiksi kierrätyksen ja hyötykäyttöön liittyvät työt ja palvelut kuten pesulatoiminta, puu- ja metallityöt, kotityöpalvelut yksityistalouksille. Pajan kautta asiakkaan on mahdollisuus saada ohjausta ja valmennusta metalli-, puu-, kuljetus-, tekstiili-, pesula-, puhdistus- ja keittiöalan työtehtävissä sekä kierrätyksessä. Pajajakson päätteeksi monet asiakkaat ovat ohjautuneet opiskelemaan, töihin tai työharjoitteluun. Jakso voi myös jatkua ja silloin asiakas saattaa jäädä pajalle tai ohjautuu muiden pajan yhteistyötahojen ohjaukseen. Jakson aikana voi suorittaa myös erilaisia koulutuksia, esimerkiksi hygieniapassin. Pajajakso pituus määräytyy jokaisen asiakkaan kohdalla yksilöllisesti ja asiakkaalla on mahdollisuus saada yksilöllisen suunnitelman mukaisesti yksilövalmennusta, ryhmävalmennusta, työvalmennusta tai kuntouttavaa työtoimintaa. (Työpaja Junki, [Viitattu 18.8.2014].)

2.2 Aikaisemmat tutkimukset

Sepän (2013) tekemä pro gradun mukaan työpajan tavoitteena on nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja tutkimuksessa selvittiin sitä, millaisena nuoret kokevat työpajatoiminnan. Tutkielmassa saatiin positiivisia tuloksia työpajan tarjoamasta kokemuksesta, kuulluksi tulemisesta ja neuvonnasta. Esiin nousi psyykkisistä vaikutuksista itsetunnon vahvistuminen ja masennusoireiden helpottuminen. Sepän mukaan nuorten sosiaalipalveluita pitää jatkuvasti kehittää uusien toimintamallien avulla vastaamaan nuorten tuen tarvetta ja hänen mukaan vastaavat tähän ja ovat merkittävä osa nuorten palvelujärjestelmää.

Jerohin (2012) tekemän pro gradu tutkielman aiheena oli työpajatoiminnan merkitys nuoren elämänkulussa ja sen mukaan pajanuorten yhteisöllisyys ja nuorten yksilöllinen kohtaaminen nousivat tekijöiksi, joiden avulla työpajat tukevat nuorten selviytymistä ja elämänhallintaa. Tutkimuksen ydintuloksena oli, että vaikeista tilanteista huolimatta työpaja onnistui tutkimukseen osallistuneiden nuorten ohjaamisessa koulutukseen ja työelämään. Työpaja tarjosi monille nuorille voimaannuttavan uuden mahdollisuuden. Nuori sai pajalla eheytyä myönteisessä ja hyväksyvässä ilmapiiressä. Luottamuksen rakentumisen toisiin asiakkaisiin ja yksilövalmentajiin loi tär-

keän pohjan tulosten aikaansaamiseksi. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta työpajajakso pelasti nuoret takaisin kohti aikuisuutta vievälle polulle ja suuressa syrjäytymisvaarassa olleet nuoret pääsivät marginaalista takaisin keskiöön. Jerohinin tutkielmassa käsiteltiin työpajan merkitystä, joka on myös meidän tutkimuskysymyksemme.

Vehmas (2015) kirjoittaa väitöskirja tutkimuksessaan yhteisöllisyydestä, joka muodostuu kaikesta kanssakäymisestä toisten ihmisten kanssa. Saamiensa tulosten perusteella ryhmään kuulumisen sai aikaan osallisuuden kokemuksen ja se mahdollisti myös vertaistuen saamisen. Tutkimuksessa vuorovaikutus toisten kanssa johti yhteisöllisyyteen, jolla oli monia positiivisia vaikutuksia ja arvottomuuden tilalle tuli yhteisöllisyys ja osallisuuden kokemus.

Nämä aiemmat tutkimukset päättyivät lähteiksemme, koska ne käsittelivät samankaltaisia elementtejä kuin tutkimuksemme. Mielestämme työpajat tarjoavat asiakkaalle yhteisöllisyyttä, korostaen sosiaalisten suhteiden merkittävyyttä, esimerkiksi toisista huolehtimista ja kunnioittavaa sekä arvostavaa kohtaamista. Sepän tutkimuksen valitsimme erityisesti siksi, koska hänen tutkimuksensa käsitteli meidän tutkimuksemme tavoin asiakkaan kokemusta työpajatoiminnasta. Jerohinin tutkimuksessa nousi esiin työpajatoiminnan merkitys elämässä ja sen tuoma yhteisöllisyyden kokemus ja elämänhallinnan lisääntyminen. Vehmasen tutkimuksessa nousi esiin vertaistuen merkitys, ja kuinka se mahdollisti yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksen.

3 TYÖPAJATOIMINTA

Työpajatoiminta on nuorten sosiaalista vahvistamista. Työpajojen valmentautujina on nuoria tai aikuisia joilta puuttuu työkokemus tai ammatillinen koulutus. Osa voi olla esimerkiksi työ- ja toimintakyvyltään heikentyneitä työttömiä, pitkäaikaistyöttömiä, osatyökykyisiä tai muuten tukea tarvitsevia työmarkkinoille integroitumisessa. (Työpajatoiminta Suomessa [Viitattu 24.8.2015].) Riskialttiit nuoret tarvitsevat aktiivista ja monipuolista osallistumista sekä tukea elämäntilanteessaan. Aktiivista osallistumista voi tarjota esimerkiksi työpaja, joka tarjoaa nuorelle myös ryhmäkokemusta, yksilöllistä ohjausta ja kokemusta vastuullisesta jokapäiväisestä elämästä sekä muita positiivisia kokemuksia. Nuoret tarvitsevat aikuisen mallia arvoista, joita he eivät ole ehkä elämässään kokeneet tai nähneet. (Kurki & Nivala 2006, 182.)

Työpajan tarkoitus on auttaa työllistymään, ehkäisemään syrjäytymistä ja kehittämään välityömarkkinoita. Työpaja toiminnan kautta pyritään parantamaan yksilön valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön. Pajajakson aikana asiakkaita ohjataan arjen- ja elämänhallinnan taitoihin ja autetaan työllistymään. Tavoitteena on löytää asiakkaalle väylä ammatilliseen koulutukseen tai avoimille työmarkkinoille. Nuorten ja aikuisten kokonaisvaltaista hyvinvointia pyritään edistämään aikuissosiaalityön, työvoiman palveluohjauksen sekä kuntouttavan työtoiminnan keinoilla. Työpaja tarjoaa tuettuja työ- ja aktivointipaikkoja sekä työhön sijoittumista edistäviä ja työssä selviytymistä tukevia palveluja. Tärkeään on verkostoituminen, yhteyksien luominen ja asiakkaiden auttaminen takaisin työmarkkinoille. Pajajakson päätteeksi asiakkaat ohjautuvat opiskelemaan, työhön/ harjoitteluun tai jatkavat tarvittaessa lisää pajajaksoa. Pajajakson jatkuessa asiakkaat ohjautuvat muiden yhteistyötahojen ohjaukseen tai jäävät pajalle. (Työpaja Junkki, [Viitattu 18.8.2015].)

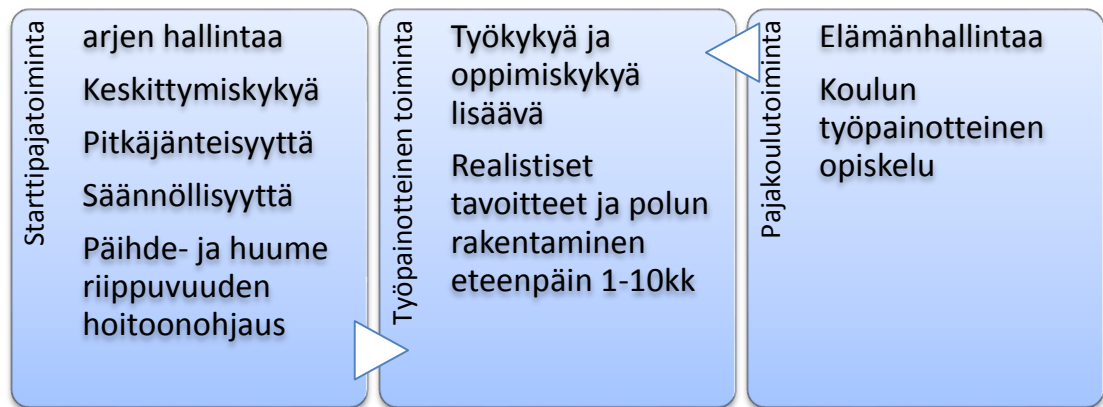
3.1 Nuorten työpajat

Työpajatoiminnan alku aikoina opittiin paljon pitkäaikaistyöttömien ja nuorten ongelmista. Työpajat tarjosivat myönteisiä kokemuksia ihmisille. Nuorten ja ohjaajien välillä vallitsi vankka yhteisöllisyys ja aito vuoropuhelu koska työpaja ohjaajat joutuivat

itsekin välillä kokemaan aliarvostusta virallisten järjestelmien taholta. Työpajatoiminnan kautta on tarjottu mahdollisuutta osallisuuteen ja mielekkääseen oikeaan työhön. Työpajakulttuurin työkalu on työssä oppiminen ja sen kautta on mahdollisuus kokeilla työmarkkinoiden pelisääntöjä. Työpaja voikin olla osa nuoren keskeytynyttä koulutusta eteenpäin vievä voima tarjoamalla uutta kipinää kohti koulutusta ja pysyvää työsuhdetta. Koulutus on nykyajan työmarkkinoilla avainsana ja yhä enemmän tähdätään monimuotoisiin koulutuksiin jotka edellyttävät joustavuutta muuttuvissa tilanteissa. (Hassinen 2004, 10 – 19, 71 – 77.)

Nuorten työpajat (Nuorisotakuu [Viitattu 10.6.2015]) ovat tarkoitettu alle 29-vuotiaille jotka tarvitsevat tukea erilaisissa arjen taidoissa, oman tulevaisuuden suunnittelussa ja ammatinvalinnan selkiyttämässä. Työpajan kautta nuorilla on mahdollisuus osallistua ohjattuun ja tuettuun työntekoon sekä tutustua työelämään ja eri ammatteihin. Nuoret pääsevät osallisiksi suunnitteluun ja päätöksentekoon, esimerkiksi suunnittelemalla oman työpajajakson sisällön yhdessä ohjaajien kanssa. Työpaja myös vahvistaa nuoren elämäntaitoja ja antaa neuvoja koulutuspolulle. Pajoilla opitaan tekemisen kautta tarvittavia taitoja ja tuetaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Työpajojen kautta vuosittain löytää yli 80 % nuorista suunnan elämälleen. Työpajojen ja toimintaan osallistuvien nuorten määrä on lisääntynyt 2000-luvulla paljon. Työpajatoiminta on lisääntynyt ja nuorten määrä on vuosina 2004 - 2010 kasvanut keskimäärin 141 %. (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 2013.)

Työpajatoiminta rakentuukin nykyään eri osa-alueista ja tehtäväkokonaisuuksista. Työpajatoiminnan rinnalle, on rakentunut erilaisia osatoimintoja, joiden avulla tuesta on pystytty tekemään kokonaisvaltaisempaa ja tarpeeseen vastaavaa. Osatoiminnoiksi ovat muodostuneet esimerkiksi starttipajatoiminta, työpainotteinen toiminta ja pajakoulut. (Opetusministeriö 2004, 20.)

Kuvio 1. Työpajatoiminnan eri muodot kuvioina (Opetusministeriö 2004, 21.)

Koulu voi olla työpajanuorelle kipeä piste. Mahdollinen perhetausta voi tukea nuorta suhtautumaan kielteisesti koulutukseen ja pulpettiin sidottu toiminta ei sovellu kaikille. Työpajat ovatkin tarjonneet nuorille mahdollisuuden purkaa toiminnan tarvetta ja työpajan kautta moni nuori on saanut mahdollisuuden saada onnistumisen kokemuksia, kipinän koulutukseen ja sen kautta työsuhteeseen. Suomen järjestelmässä työpajatoiminta on tehty lähes mahdottomaksi kuitenkin alle 17-vuotiaalle. Työmarkkinatukea ei makseta alle 17-vuotiaalle. Tämä vaatii eri hallintosektoreiden yhteistyötä, esimerkiksi työhallinnon yhteiskokeilu ja pajakoulu ovat hyviä esimerkkejä tästä. (Hassinen 2004, 20 – 23.)

3.2 Pajatoiminta

Paja tarjoaa kuntouttavaa työtoimintaa ja auttaa asiakasta pääsemään työkokeiluun esimerkiksi yritykseen sekä tutustuttaa koulutustarjontaan ja erilaisiin työpaikkoihin. Paja tarjoaa työnhakuun ja työelämävalmennukseen liittyvää koulutusta ja valmennusta. Työpajalla järjestetään myös teema- ja virkistyspäiviä, avointen ovien päiviä ja retkiä. Asiakkailla on mahdollisuus saada ohjaus- ja neuvontapalveluja yksilöllisesti ja sen tarkoitus on kehittää asiakkaiden arkisia taitoja jotka valmentavat heitä koulu- ja työelämään. Nuoria myös tuetaan opiskelujen loppuun saattamisessa yksilöllisesti henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Pajatoiminnan alle kuuluvat myös pajakoulut, joissa opetus ja koulutus järjestetään konkreettisesti työpajassa,

ja ne on integroitu esimerkiksi perusopetuksen ja lisäopetuksen opetussuunnitelmiin. Pajakouluissa oppilaan tai opiskelijan on mahdollisuus suorittaa osa opetussuunnitelmastaan työpajalla yksilöllisesti ja räätälöidysti. Pajakouluista on saatavilla tutkittua tietoa heikosti, mutta varmasti tiedetään niitä olevan monen muotoisia. Suomessa pajakoulukonseptia ei ole valtavirtaistettu, vaan ne muodostuvat paikallisesta tarpeesta. Pajakoulut ovat hyvä esimerkki innovatiivisista koulutusratkaisuista ja ruohonjuuritasolla tapahtuvasta muutoksen syntyprosessista. Pajakoulujen avulla perinteiseen opetukseen sopeutumattomat nuoret ovat saaneet kokea oppimisen iloa ja osallisuutta tekemisen ja kokemisen kautta. (Marniemi 2004, 78 – 80.)

3.3 Yksilövalmennus

Työpaja Junkissa yksilövalmennuksella tarkoitetaan asiakkaan valmennusta ja tukemista kokonaisvaltaisesti asiakkaan omien tarpeiden mukaisesti. Pajalla voidaan edistää esimerkiksi raha-asioiden hoitoa, virastoissa asiointia, henkilökohtaista elämäntilannetta, työpaikan tai opiskelupaikan hakua tai mitä tahansa muuta tarpeellista. Yksilövalmentaja toteuttaa asiakkaan tarpeita yhteistyössä asiakkaan kanssa. Yhteiskunnan näkökulmasta tämä kaikki tähtää asiakkaan työelämävalmiuksien parantamiseen. Pajajakson alussa asetetaan yhdessä tavoitteet niille osa-alueille missä halutaan kehittyä. Prosessin aikana valmennuksen kulkua ohjaa itsearviointi. Yksilövalmentaja on tukena prosessissa ja antaa palautetta edistymisestä. Häneltä on myös mahdollisuus saada tukea, kun siihen on tarvetta. (Työpaja Junkki, [Viitattu 18.8.2014].)

Yksilövalmennus tukee työvalmennusta edistämällä asiakkaan arjen hallintaa ja toimintakykyä kokonaisvaltaisesti. Yksilövalmennuksen tehtävän on kohdentaa tarpeelliset palvelut valmentautujalle sopiviksi. Tavoitteet mietitään yhdessä valmentautujan kanssa sopiviksi, niin että saadaan elämänhallinnan kannalta hyvä kokonaisuus aikaiseksi. Yksilövalmennuksen tehtävänä on huolehtia asiakkaan tarpeista, tukea ja järjestää tarpeellisia toimenpiteitä tai palveluohjausta. (Pekkala 2009,11 – 18, 36 – 37.)

3.4 Ryhmävalmennus

Työpaja Junkin ryhmävalmennuksella parannetaan ryhmätyöskentely- ja muita sosiaalisia taitoja sekä lisätään työelämävalmiuksia. Ryhmävalmennuksen tavoitteena on henkilön ryhmätyöskentelyvalmiuksien parantaminen työelämää ja opiskelua varten. Valmennus toteutetaan hyödyntäen erilaisia toiminnallisia tehtäviä ja keskusteluja. Ryhmävalmennuksen kautta henkilö tutustuu uusiin ihmisiin ja pääsee helpommin sisään työyhteisöön ja mahdollisesti löytää uusia tuttuja vapaa-ajalle. Ryhmävalmennuksen käy läpi melkein kaikki jossain vaiheessa pajajaksoa. (Työpaja Junkki, [Viitattu 18.8.2014].) Ryhmävalmennus voidaan toteuttaa toiminnallisilla menetelmin, koska se on kokonaisvaltaista kehittymistä elämän eri osa-alueiden vuorovaikutustilanteissa (Pekkala 2009,11). Ryhmävalmennus ei sovi kaikille, koska vaikeat kokemukset, esimerkiksi koulukiusaaminen voi aktivoitua ryhmävalmennuksessa. Ryhmävalmennus rakentuu esimerkiksi yhdessä koetuista onnistumisista, epäonnistumisista ja oppimisesta opettaen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja vastuuta. Vertaistukiryhmän avulla asiakas saa voimavaroja ja parhaimmillaan se vahvistaa yhteisöllisyyttä työpajalla. (Hassi 2007, 25 – 26.)

3.5 Työvalmennus

Työpaja Junkin työvalmennuksessa asiakasta opastetaan erilaisissa työtehtävissä, esimerkiksi metalli- ja puualan, tekstiilityön, muuttojen, postitusten, pesulatyön, siivouksen ja pihatöiden sekä ruuanvalmistus ja leipomistöissä yms. Pajalla on aina käytettävissä työvalmentaja, joka tarvittaessa auttaa ja tukee henkilöä työtehtävien hoitamisessa ja opettamisessa. Työvalmennuksen kautta pääsee tutustumaan uusiin aloihin käytännön kautta tai voi vahvistaa omaa osaamistaan alallaan. Työvalmennuksen tavoitteena on nostaa henkilön ammattitaitoa tai auttaa häntä löytämään hänelle oma ala. (Työpaja Junkki, [Viitattu 18.8.2014].) Työvalmennus on yksilöllisten tarpeiden ja valmiuksien mukaan räätälöityä tavoitteellista toimintaa, jonka avulla pyritään edistämään asiakkaan työkykyä. Työvalmennuksen tarkoituksena on edistää asiakkaan pääsemistä tai palaamista työmarkkinoille, ja sitä toteutetaan asiakkaan edellytysten mukaisesti. Työvalmennuksessa keskeistä on, että valmen-

tautuja itse on perillä omasta kehitymisestään. Työvalmennus toimii yksilövalmennuksen tukena ja tuottaa tietoa yksilövalmennuksen tueksi. Työvalmennus on prosessi, jonka tavoitteet on määritelty yhdessä valmentautujan kanssa. Valmennus tarjoaa pitkäjänteistä ja suunnitelmallista tukea. Työvalmennuksen tarkoitus on tarjota valmentautujalle työelämän kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. (Pekkala 2009, 11 - 18, 26 – 29.)

3.6 Kuntouttava työtoiminta

Työpaja Junkin kuntouttavassa työtoiminnassa totutellaan työelämän rytmiin, esimerkiksi pitkäaikaisen sairauden tai työttömyyden jälkeen. Työtoiminnassa hyödynnetään työvalmennuksen tavoin erilaisia työtehtäviä asiakkaan vointi huomioiden ja siinä on myös mahdollisuus osallistua yksilö- ja ryhmävalmennuksiin. (Työpaja Junki, [Viitattu 18.8.2014].) Kuntouttava työtoiminta on aktivoivaa ja toiminnallista. Aktiivisilla toimintamuodoilla voidaan edistää asiakkaan kuntoutumista, joissa työntekijä toimii yhdessä asiakkaan kanssa. Kuntouttava työtoiminta vaatii pitkäjänteistä sitoutumista työntekijältä ja asiakkaalta. Haastavastakin elämäntilanteesta voi kuntoutua työelämään, vaikka osalle se ei ole mahdollista. (Liukko 2006, 116 – 117.) Kuntouttavan työtoiminnan oleellista on, että se edistää asiakkaan elämönhallintaa ja työelämävalmiuksia. Sitä järjestetään esimerkiksi työtoimintana, yksilö- ja ryhmävalmennuksina ja siihen voidaan tarvittaessa yhdistää muita palveluita. Kuntouttava työtoiminta voi sisältää selkeitä, jopa vastuullisia työtehtäviä työ- ja toimintakyvyn sekä osaamisen mukaan. Toiminta mahdollista suunnitella vaiheittaisena prosessina siten, että painopiste muuttuu asiakkaan toimintakyvyn mukaan. (Kuntouttavan työtoiminnan sisältö [Viitattu 4.1.2016].)

Työpajoissa tavataan myös nuoria joille perinteinen järjestäytynyt toiminta ei sovi. Ongelmien taustalla voi olla esimerkiksi päihderiippuvuutta, sopeutumattomuutta tai psyykkisiä ongelmia ja työpajan asiakkaiden ongelmien määrä voi olla moninkertaistunut. Pajojen asiakkailla on usein myös ongelmia arkielämän hallinnassa, esimerkiksi raha-asioissa ja ruuan laittamisessa eli elämän perustaidoissa. Pajatoiminnan nuoret asiakkaat voivat olla sisäänpäin käpertyneitä ja vailla myönteisiä kokemuksia, jolloin on eheytymisprosessi voi olla pitkä. (Hassinen 2004, 71 – 77.)

4 SYRJÄYTYMINEN, OSALLISUUS JA HYVINVOINTI

Osallisuutta pidetään keskeisenä tekijänä syrjäytymistä ja hyvinvointivajetta vastaan. Osallisuus ja sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä. (Alila ym. 2011.) Hyvinvointiin vaikuttaa erilaiset tekijät, yksi niistä on luottamus, joka luo perustan hyvinvoinnille. Työttömillä luottamus itseensä on usein heikkoa ja työttömyyden pitkittyessä se lisää riskiä joutua marginaaliin tai syrjäytymiseen. (Hautala ym. 2006, 102 – 103.) Tässä kappaleessa avataan osallisuutta marginalisoitumisen ehkäisevänä tekijänä ja syrjäytymisen vastakohtana.

4.1 Marginalisaatio ja syrjäytyminen

Marginalisaatio on käsitteenä väljä, joka on vakiintunut syrjäytymiskäsitteen rinnalle. Siihen sisältyy kokemus elämän merkityksen katoamisesta. Marginalisaatio ja syrjäytyminen eivät aina kuitenkaan liity toisiinsa. Marginalisaation näkökulma kohdistuu ihmisen omiin kokemuksiin sivullisuudesta, erilaisuudesta ja laidalla olost. (Granfelt 2000, 21 – 23.) Syrjäytyminen sanana luo helposti leimaavan mielikuvan ja mahdollistaa yksilön stigman, eli leiman. Syrjäytyminen käsitteenä antaa siis jo lähtökohtaisesti virheellisen, leimaavan ja syyllistävän mielikuvan. Sanana syrjäytynyt viittaa syrjäytyä-verbiin, esimerkiksi kun yksilö käy pesulla, hän on peseytynyt. Syrjäytymistä on mahdotonta määritellä syyllistämättä yksilöä. Sana syrjäytynyt tuo mieleen yksilön, joka erilaisten elämäntapahtumien myötä ei saa tarvitsemaansa tukea ja sen myötä jää ympärillä olevan yhteiskunnan ulkopuolelle. (Hamarus ym. 2014, 187 – 188.) Taulukossa 1. Avataan syrjäytymistä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista:

syrjäytynyt	<ul style="list-style-type: none"> ➤ yksilö haluaa apua ➤ yksilö ei kykene hakemaan apua 	syrjäytymisen ajatellaan johtuvan pääsoin yksilöstä
syrjäytynyt?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ kokee, että ei tarvitse apua 	ei näy tilastoissa ja ovat tukitoimien ulkopuolella
syrjäytetty	<ul style="list-style-type: none"> ➤ etsii apua, mutta ei saa; nuori turhautuu ->eristäytyy 	rakenteet, apua on yritetty antaa vaihtelevalla menestyksellä

Taulukko 1. Syrjäytyminen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista (Hamarus 2014.)

Syrjäytymiselle voisi näin ollen altistaa myös yhteiskunnan rakenteet, niiden toimimattomuus ja yksilön turhautuminen, jolloin voisimme puhua syrjäytyneen sijasta syrjäytetystä (Hamarus ym. 2014, 187 – 188). Syrjäytymisen riskitilanteet on helpposti tunnistettavissa, esimerkiksi nuorten kohdalla ilman koulutusta jääminen. Kuitenkin usein kun halutaan löytää syrjäytyneiden joukko, etsitään prosessin loppupäässä olevia ihmisiä, jotka ovat jo ajautuneet tai siirretty syrjään. (Juhila 2006, 55 - 57.) Syrjäytymisen riskitekijät liitetään usein toimeentulon, terveyden, työn, asumisen ja terveyden ongelmiin sekä poikkeavaan käytökseen. Käytännössä syrjäytyminen on siis syrjään jäämistä monista sosiaaliselle osallisuudelle keskeisistä toiminnoista. Jotta riskiryhmien syrjäytymiskierre voidaan katkaista, tarvitaan yksilöllisiä ja kohdennettuja toimenpiteitä. (Raunio 2009, 59, 130 - 131, 151.) Nämä tarkoittavat esimerkiksi aitoa rinnalla kulkemista, itsenäistä vastuun ottamista ja yksilön tilanteen kokonaiskuvan hahmottamista. Tällöin toiminta antaa työntekijöille jaksamista ja asiakkaalle tunteen, että joku kulkee heidän rinnallaan ongelmatilanteissa etsien yhdessä apua. (Hamarus ym. 2014, 191.)

Syrjäytymisen riskitekijät	Syrjäytymisen riskin pienentäminen
Köyhyys, velkaantuneisuus	Toimeentulosta huolehtiminen
Terveydelliset ongelmat	Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
Työttömyys	Työmarkkinoille pääsyn helpottaminen
Asunnottomuus	Asuntomarkkinoiden toimivuuden parantaminen
Riittämätön koulutus	Riittävän koulutuksen turvaaminen
Muu poikkeava käytös	Selviytymisen tukeminen

Taulukko 2. Syrjäytymisen muodot. (Raunio 2009)

Nykyään syrjäytyminen nähdään usean elämän osa-alueen huono-osaisuutena, joka voi ilmetä myös kasaantuvana prosessina. Nuoren kohdalla syrjäytymisestä

puhutaan erityisesti silloin, kun nuoren elämä ajautuu valtaosasta poikkeavalle polulle. Nuoret kehittyvät aikuisiksi omia polkujaan ja kehitys ei aina etene yhteiskunnan arvoja mukaillen. Usein nuorten syrjäytymisestä puhuttaessa kiinnitetään huomiota koulutukseen ja työllisyyteen. Toisaalta nuoret kuitenkin jäävät opiskelu- ja työmarkkinoiden ulkopuolelle ilman merkittävimpiä syitä. Syrjäytymisvaarasta ja syrjäytymisestä puhuttaessa rajoja onkin haastava asettaa. Syrjäytymisen moniselitteisyys ja jaksottaisuus tekevät arvioinnista haastavaa. (Raunio 2009, 284 - 285.)

4.2 Osallisuus

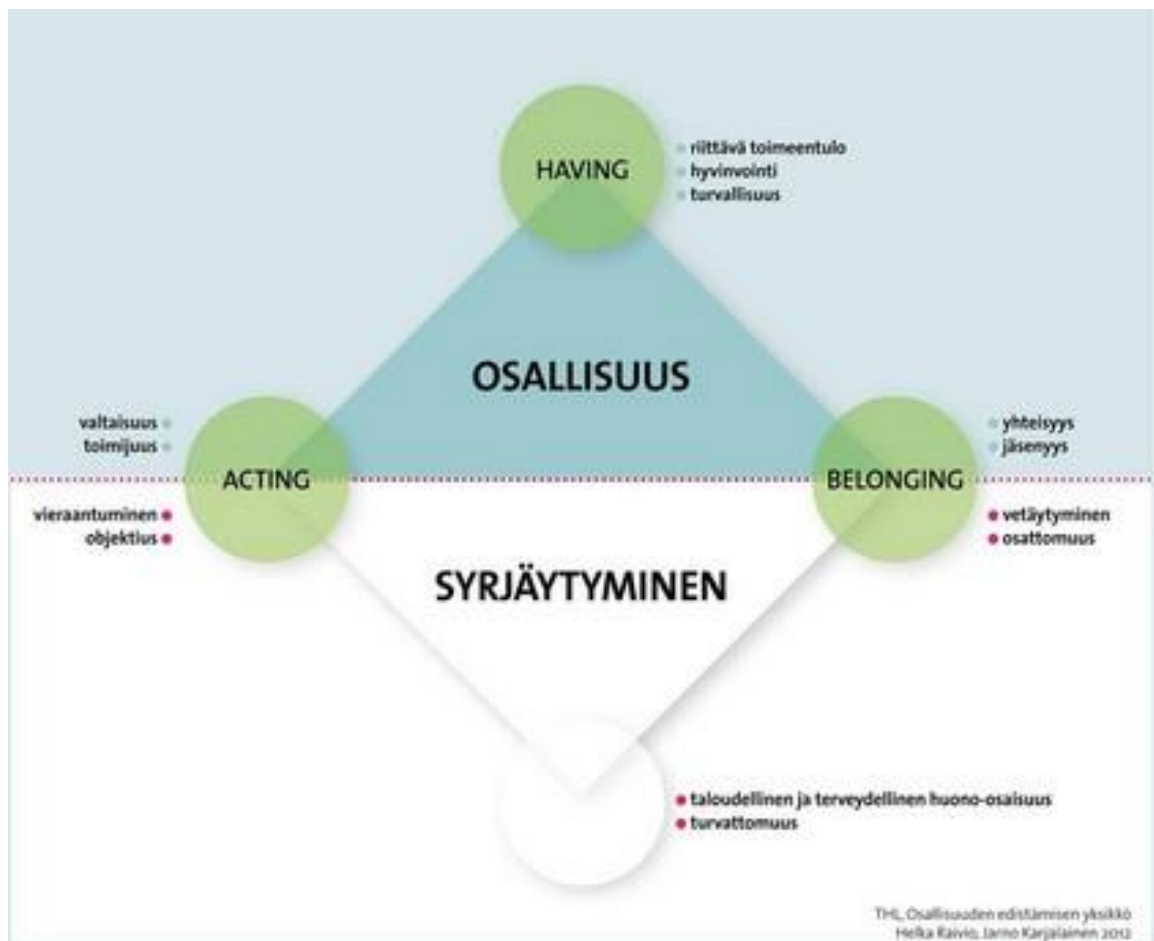
Valtaosa suomalaisista saa kokea osallisuuden tunteen yhteiskunnassa tai omassa yhteisössään harrastamalla, tekemällä työtä ja osallistumalla. Ulkopuolisen kokemuksen tunteen omaavat työttömät ja syrjäytyneet, he kokevat olevansa ulos sysätyjä. Ei-osallisuus on ihmiselle lamauttava kokemus, sillä perimältään ihminen on sosiaalinen olento joka haluaa kokea mukana oloa. Osallisuus on perusedellytyksiämme hyvälle elämälle. (Harju 2004.) Nuoren kasvaminen osallistuvaksi ja vastuulliseksi vaatii paljon harjoittelua eri toimintaympäristöissä. Koulu on yksi niistä mahdollisuuksista joka voi tarjota taitoa ja tietoa matkalla kohti osallistuvaa kansalaista. Harrastustoiminta on yksi tärkeä kouluttautumisaikaa, aina se ei kuitenkaan anna riittävästi harjoitusta osallisuuteen ja vaikuttamiseen. (Suhonen 2006, 56.)

Osallisuudella ihmiset voivat vaikuttaa omaan elinympäristöönsä ja elämäänsä. Yhteiskunnassa on parempi elää jos kaikille annetaan mahdollisuus vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Vaikuttamisen ja osallistumisen taito täytyy kuitenkin oppia ja aikuisilla on vastuu sen opettamisessa. Vapaaehtoisuuteen perustuvan toiminnan kautta nuoret esimerkiksi näkevät, että osallistumalla voi vaikuttaa. (Kuusinen 2006, 61 – 64.) Nuorisolain (L 27.1.2006/72) mukaan nuorille on järjestettävä mahdollisuus osallisuuteen heitä koskevien asioiden käsittelyyn. Laki tarjoaa puitteet erityisesti nuorten osallistumisen toteuttamiseen, mutta jättää väljäksi määrittelyn siitä, mikä on osallistumiselle riittävää.

Osallisuutta edistämällä voidaan luoda edellytyksiä nuorten hyvinvoinnille ja sitä kautta tehdä vaikuttavaa ehkäisevää työtä nuortenparissa (Gretschel ym. 2015, 1,

21). Osallisuus viittaa tunteeseen voimaantumisesta joka ilmenee liittyessä yhteisiin projekteihin, kuten erilaisiin hankkeisiin tai kun kiinnitytään yhteiskunnallisiin prosesseihin (Horelli ym. 2007, 219 – 233).

Osallisuudella voi olla syrjäytymistä ja köyhyyttä torjuvia vaikutuksia hyvin eri tavoin. Osallisuus voi käsittää monenlaista toimintaa ja se on nostettu keskeiseksi tekijäksi syrjäytymisen torjumisessa ja ehkäisemisessä. Syrjäytyminen on prosessi, missä ajaututaan esimerkiksi elintason ulkopuolelle ja osallisuus on prosessi, jonka toteutumiseen voidaan vaikuttaa yhteiskunnallisin toimin. Osallisuus on pysyvä ominaisuus ja se vaihtelee eri elämäntilanteiden mukaan. (Osallisuus syrjäytymisen vastaparina, 2014 [Viitattu 10.6.2015].)

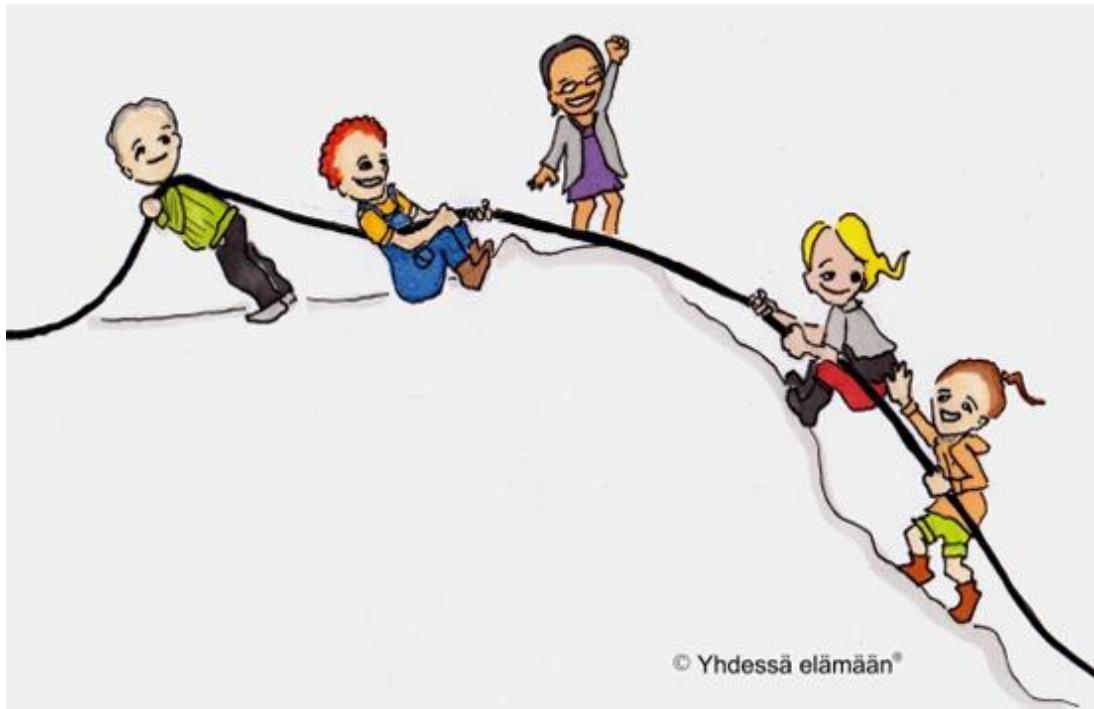
Kuvio 3. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina (Raivio & Karjalainen 2013).

Kuviossa 3 kolmiot kuvastavat osallisuuden ja syrjäytymisen ulottuvuuksia, ja ulottuvuuksien vajaukset merkitsevät lisääntyvää syrjäytymisriskiä ja heikentyvää osallisuutta. Mikäli jokin ulottuvuuksista vuotaa, osallisuus ei toteudu. (Raivio & Karjalainen 2013.) Osallisuus rakentuu kolmesta ulottuvuudesta (kuvio 3). Ulottuvuuksia ovat riittävä toimeentulo (having), yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys (belonging) sekä valtaisuus ja toimijuus (acting). Tasapainossa olevasta osallisuuden kolmiosta ilmenee yksilötason hyvinvointi, joka näkyy yhteiskunnassa sosiaalisena kestävyys-tenä, mikä taas ilmenee sosiaalisena eheytenä. Jokaisella osallisuuden ulottuvuudella on negatiivinen vastakohta eli syrjäytymisen ulottuvuudet. Arjen kohtaamisissa osallisuutta korostava työskentely tarjoaa hyvän lähtökohdan syrjäytymisen ehkäisyyn. Nuoret ovat herkkiä aistimaan itseensä kohdistuvia myönteisiä ja kielteisiä asenteita. Ei ole yhden tekevää mitä nuorista ajatellaan ja miten heihin suhtaudutaan. Nuorten arkielämän osallisuutta vahvistavia ja haastavia siteitä löytyy kaikkialta. Nuoren arki rakentuu yhteisöllisille siteille ja osallisuuden kokemuksille. (Reivinen ym. 2013, 70 - 71.) Syrjäytymisen merkitys osallisuuteen ja osallistumiseen on suuri. Syrjäytynyt ajautuu sivuun vaikuttamismahdollistuksista ja vallasta. Ihminen voidaan myös syrjäyttää omasta elämästään jättämättä huomiotta hänen mielipiteensä ja näkökantansa, jolloin yksilön osallisuutta rajoitetaan. (Laine ym. 2010, 10 – 11.)

4.3 Yhteisöllisyys

Ihminen tarvitsee sosiaalisia suhteita ja yhteisöihin kuuluminen on elämisen perusta koska sen nähdään monin tavoin ehkäisevän ja korjaavan jo syntyneitä sosiaalisia ongelmia. Yhteisöllisyyden katsotaan perustuvan ihmisryhmien yhteisistä kokemuksista tai kiinnostuksen kohteista. Yhteisöllisyyttä sisältävissä ryhmissä osallisuuden merkitys korostuu ja ryhmä voi tuoda tarvittavaa turvaa yksilön voimaantumisessa. (Hyväri 2010, 29 - 33.) Me-henki on yhteisöllisyyttä ja se lisää joukkoon kuulumisen tunnetta sekä auttaa ihmisiä voimaan paremmin. Yhteisöllisyys antaa pääomaa ja vaikuttaa hyvinvointiin. Hyvinvointi kehittyy yksilön perimästä ja ulkomaailman kautta saadusta tunteesta sekä halusta auttaa kanssaihmistä. Yhteisöön kuuluminen myös vahvistaa ja virkistää yksilöä. (Hyypä 2005, 7, 23, 32.)

Elämä yhteisössä on innostamista ja sen lähtökohta on ihmisen arkipäivä. Innostaminen on osallistumista ja osallistuessaan ihminen itse määrittelee omat tarpeensa ja sitoutuu muuttamaan arkipäiväänsä paremmaksi. Innostaja voi olla ammatillinen työntekijä joka tukee ja motivoi asiakasta, sillä aitoa osallistumista ei synny ilman herkistymistä ja motivoitumista. Herkistämällä tarkoitetaan herättelemistä, jolla saadaan puuduttavaa arkipäivää elävien ihmisten huomio kiinnittymään sellaiseen toimintaan, jonka kautta he tuntevat oman elämän merkitykselliseksi. Asiakasta voidaan innostaa monella tapaa ja kaikki sellaiset keinot ovat siihen sopivia, joiden avulla saadaan aikaan vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. Toimintaympäristöjä ja itse toimintaa voi olla monenlaista ja jokainen yhteisö on ainutlaatuinen. Innostamiseen tarvitaan kuitenkin suunnitteluun ja päämäärätietoiseen toimintaan perustuvaa toimintaa asiakkaan ja yhteisön ympärillä. Kasvatuksellisen toimintaympäristönä voi toimia esimerkiksi työpaja, jossa osallistumien on vapaaehtoista ja keskiössä on ihmisen kohtaaminen. (Kurki & Nivala 2006, 153, 155, 157 - 158.)

Kuva 4. Yhteisöllisyydestä syntyy voimaa (Uudenlainen yhteistyö, 2015).

Kuviossa 4 kuvataan, kuinka ihmiset löytävät kohtaamisen ja yhteisöllisyyden kautta tiedostamattomia voimavaroja itsestään. Toimivassa yhteisössä kenenkään ei tarvitse jäädä yksin ja yhteisö tarjoaa sosiaalisen verkoston, tukea ja luottamusta. Yhteisöt tarjoavat parhaimmillaan voimavaroja ja työkaluja hyvän elämän rakentamiseen. (Uudenlainen yhteistyö, 2015.)

4.4 Elämänhallinta

Arjenhallinta ja elämänhallinta ovat hyvin lähellä toisiaan mutta niissä voidaan nähdä myös joitain eroja. Arjenhallinta koskee enemmän päivittäistä hyvinvointia kun elämänhallintaan kuuluu kyky vaikuttaa omaan elämään päätöksineen. Arjenhallinta on tunne olla oman elämänsä herra eli tunne siitä, että pystyy itse vaikuttamaan ja tekemään elämäänsä koskevat ratkaisut. Hallittu arki pitää sisällään oman talouden hallinnan ja arkirutiineista selviämisen joista koostuu muun muassa mielekkyyden kokeminen arjessa. Arjenhallintaa onkin ehkä helpompaa avata erilaisten negatioiden kautta eli kuvaten niitä asioita mitä tapahtuu jos sitä ei ole riittävästi. Näitä negatioita ovat esimerkiksi arjesta selviytymättömyys, mielenterveysongelmat, lisääntyneet maksuhäiriömerkinnät, toimeentulotuen pitkäaikaiskäyttö ja elämä köyhyysrajan alapuolella. (Similä 2012.)

Elämänhallinnan syntyminen on varhaislapsuudesta alkava prosessi onnistumisen tunteineen. Ilman onnistumisen tunnetta elämänhallinta ei pääse kehittymään ja yksi kehittymisen tärkeimpiä elementtejä on oppia ymmärtämään syy-seuraussuhteita. Rajat ja vastuuseen opettaminen lapsuudessa ovat yksi keino opettaa syy-seuraussuhteen ymmärtämistä. Viimeinen kehitysvaihe elämänhallinnan kehittymisessä on sisäisen autonomian saavuttaminen eli kyky ohjata omaa käytöstä ja tunnetiloja kypsällä ja sosiaalisen yhteisön hyväksymällä tavalla. Prosessi kestää lapsuudesta aikuisuuteen saakka ja syntyy vähitellen. Raskaissa ja yllättävissä elämäntilanteissa hyvin korkea elämänhallinta saattaa johtaa jopa masennukseen. Yksilön elämänhallinta saattaa vaihdella erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi työssä, ihmissuhteissa ja vaikeissa elämäntilanteissa. Ulkoiset merkit eivät aina kerro totuutta yksilön psyykkisistä voimavaroista ja tasapainosta. (Keltikangas-Järvinen 2008, 256 – 261.)

Elämänhallinta voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Ulkoisesta elämänhallinnasta kertoo esimerkiksi aineellinen hyvinvointi ja sisäisestä elämänhallinnasta kertoo optimistinen suhtautuminen elämään, esimerkiksi kyky sopeutua ja selvitä muutoksista, haasteista ja vaikeuksista. Yksilön elämänhallintaa tukevia tekijöitä on riittävä sosiaalinen tuki, itsensä terveeksi kokeminen, työ jossa on vaikutusmahdollisuuksia, terveet elämäntavat ja korkea yhteiskunnallinen asema. Ta-voitteiden asettaminen ja omiin mahdollisuuksiin uskomisen kertovat vahvasta elä-mänhallinnasta. Elämänhallinta kehittyy yksilön onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksista. On tärkeää millaista palautetta nuori saa hänelle tärkeiltä ihmisiltä, esimerkiksi perheeltä. Lapsena mahdolliset saadut negatiiviset kokemukset, nöy-ryyttäminen ja mitätöinti näkyvät myöhemmällä iällä itseluottamuksen ja pystyvyy-den tunteen puuttumisena. Nuoren aikuisen elämänhallinnan ongelmassa usein syy on aikaisemmissa elämäkokemuksissa, esimerkiksi ihmissuhteissa ja olosuh-teissa. Vahvan elämänhallinnan ja pystyvyyden tunteen omaava nuori selviytyy ar-jenhaasteista. Hänellä on paremmat lähtökohdat lähteä ratkaisemaan ongelmia kuin heikosti itseensä luottavan. (Martikainen 2009, 15 – 20.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää työpajan merkitys, tarve ja kokemuksia asiakkaan näkökulmasta. Meitä kiinnosti kuinka suuren merkityksen asiakas antaa työpajajaksolle ja onko sillä vaikutusta tulevaisuudensuunnitelmiin tai elämänhallintaan. Lopuksi annoimme haasteltaville mahdollisuuden tuoda esiin ideoita pajatoiminnan kehittämiseksi työpaja Junkin toimeksiannosta.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja siinä pyritään tekemään tutkimusta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 161). Päädyimme tutkimukseemme laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen, koska ajattelimme saavamme sen kautta kattavimman vastauksen tutkimuskysymykseemme. Tutkimusta suunnittelevan onkin hyvä valita lähestymistavaksi se, minkä pätevyydestä hän itse on vakuuttunut (Hirsjärvi ym. 2009, 137). Tutkimusmenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun pystyäksemme nostamaan esiin asiakkaan kokemuksia ja työpajan merkitystä heidän elämälleen. Kokemusten suhteen olimme kiinnostuneet myös siitä, kuinka asiakkaat kokivat pajalle tulon ja millaisen merkityksen se antoi heidän elämälleen. Tutkimukseemme käytimme avoimia kysymyksiä, koska siinä haastateltavien etuna on mahdollisuus ilmaista itseään omin sanoin (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Kasvokkain tapahtuvassa haastattelussa haastattelijalla on mahdollisuus ohjata keskustelua ja pysyä valitun teeman parissa. Samalla haastattelijan on mahdollisuus seurata haastateltavan eleitä, ilmeitä ja kehon kieltä. (Hennik ym. 2011, 123 - 128.) Haastatteluissa käytimme empiirisen aineiston tueksi elämänviivaa menetelmänä. Veijolan (2005, 64 - 65) mukaan elämänviivaa piirtäessä kuvataan elämänkulun kannalta merkittäviä käännekohtia ja yksilölle merkityksekkäitä asioita. Vaikka piirtämisellä ei voida tavoittaa kertomuksen tuovaa elämänkulun moninaisuutta, voidaan sen avulla saada tukea kerrokselle.

5.2 Tutkimusaineiston keruu

Haastattelimme yhdeksää työpajan asiakasta. Haastateltavista 7 oli nuoria, nuorisolain mukaan alle 29- vuotias lasketaan nuoreksi (L 27.1.2006/72). Haastattelut numeroimme alkuvaiheessa, mutta asiakkaiden tunnistamisen välttämiseksi luovuin niistä. Poistimme myös asiakkaiden piirtämien elämänviivojen numeroinnit analysointivaiheen jälkeen. Sukupuolta ja ikää emme myöskään paljasta yksityisyyden takaamiseksi. Asiakkaiden kokemuksia havainnollistamme lukijalle suorien lainauksien avulla. Tutustumisen aloitimme kahvilla pajan väen kanssa, yrittäen pohjustaa rentoa ja luottamuksellista ilmapiiriä asiakkaiden kanssa. Alussa kiersimme pajan läpi tutustuen toimintaan, jotta saisimme kokonaisvaltaisen kuvan pajasta. Haastattelujen ajaksi saimme käyttöömmme huoneen, jossa pystyimme haastattelut toteuttamaan rauhallisesti ilman häiriötekijöitä. Haastateltavat asiakkaat olivat erikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa. Haastateltavista osalla oli takana työelämää ja ammattitutkintoja sekä kesken jääneitä opintoja. Osalla työttömyys oli pitempiaikaista ja nuorilla työkokemusta oli vähemmän. Haastateltavat saapuivat haastattelutilanteeseen omatoimisesti ja positiivisella asenteella. Ainoastaan yksi haastateltava koki tilanteen epämiellyttäväksi. Haastattelut sujuivat suunnitellusti ja kiireettömässä ilmapiirissä. Koimme olevamme odotettuja vieraita.

Haastattelut toteutettiin 14 -15.12.2016 työpaja Junkissa. Molemmat opinnäytetyön tekijät osallistuivat haastattelutilanteeseen. Haastattelut nauhoitettiin ja toinen toimi haastattelijana ja toinen kirjasi haastateltavan puhetta. Rakensimme etukäteen haastattelurungon ja teemoina olivat taustatiedot, nykyhetki, merkitys, vaikutus sekä kehittäminen. Haastattelutilanteessa etenimme valitsemiemme teemojen mukaisesti esittäen ala kysymyksiä, jotka toisivat esiin oleellista tietoa tutkimuksemme. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä (Hirsjärvi ym. 2009, 203).

5.3 Tutkimusaineiston analysointi

Ennen analyysin tekoa aineisto on hyvä tarkistaa mahdollisten virheiden ja puuttuvien tietojen osalta. On myös hyvä miettiä, vaativatko tiedot täydentämistä. Sen jälkeen aineistosta järjestellään tulokset tallennusta ja analyysiä varten. Tutkimusta tehdessä kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset ovat tutkimuksen ydinasioita. Analyysi koetaan laadullisessa tutkimuksessa vaikeaksi, koska vaihtoehtoja on tarjolla paljon. Analyysitapa voi olla selittämiseen ja ymmärtämiseen pyrkivä. Selittävässä analysointitavassa käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelemien tekoa, kun taas ymmärtävässä käytetään usein laadullista analyysia ja päätelemien tekoa. Analysointitavan valinnassa pääperiaate on, että valitaan sellainen analyysitapa joka tuo tutkimustehtävään tai ongelmaan parhaiten vastauksen. Laadullisen tutkimuksen tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, sisällönerittely, tyypittely, diskurssianalyysi ja keskustelunanalyysi. Tutkimuksen analyysivaiheen tekee mielenkiintoiseksi ja hankalaksi aineiston runsaus ja elämnläheisyys. Yleensä tutkimuksen kaikkea materiaalia ei pystytä hyödyntämään, eikä kaikkea ole aina tarpeen analysoida. (Hirsjärvi ym. 2009, 221 – 225.)

Toinen opinnäytetyön tekijöistä haastatteli haastattelutilanteessa ja toinen toimi kirjurina. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastatteluiden kesto vaihteli kahdestakymmenestä minuutista kolmeen kymmeneen minuuttiin. Litteroidussa aineistossa säilytimme haastateltavien taustatiedot siltä varalta, jos jotain pitäisi varmistaa haastateltavilta.

Teemahaastattelut sekä haastattelutilanteessa piirretyt elämänviivat muodostavat tämän tutkimuksen empiirisen aineiston. Opinnäytetyön analysoinnissa päädyimme teemoitteluun, joka on teemahaastatteluissa usein käytetty analysointimenetelmä. Teemoittelussa punaisena lankana pidimme tutkimuskysymystämme. Aineiston analysoinnissa poimimme litteroidusta aineistosta teemoihin liittyviä vastauksia ja kävimme läpi esiin nousseita merkityksiä. Aineistoa läpi käydessämme etsimme vastausta tutkimuskysymykseemme, millainen merkitys työpajalla on asiakkaalle. Teemat olivat tiedossa haastatteluja tehdessä, mutta ne tarkentuivat haastattelujen aikana.

Elämäntarinoiden kertomisen tukena pyysimme nuoria piirtämään elämänkulkuaan kuvaavan viivan. Kaikille haastateltaville annoimme ohjeet elämänviivan piirtämiseen. Paperilla oli valmiina suora viiva, joka kuvasi neutraalia aikaa. Viivan yläpuoli kuvasi hyvää aikaa ja alapuoli vaikeammaksi koettua aikaa. Jokainen haastateltava sai haastattelutilanteessa itse valita elämästänsä ajanjakson, josta viivansa piirtäisi. Työpajakson näkyminen elämänviivalla oli ainoa asia, jolla rajoitimme haastateltavan tapaa piirtää elämänviiva.

5.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti hyvä tutkimus sisältää normiaineistoa, jonka pohjalle voidaan rakentaa ja perustaa eettisesti hyvä tutkimus. Tutkimuksen eettisyyttä voidaan arvioida eettisten normien perusteella. Normit viestivät niistä arvoista, joita hyvän tutkijan ja tutkimuksen edellytetään kunnioittavan. Eettisyys säätelee ja selkeyttää tutkijan oikeuksia ja velvollisuuksia. Eettisessä tutkimustoiminnassa säädetään se, mikä on kiellettyä. (Hirvonen 2006, 33 – 34.) Yksi tärkeimmistä tutkimuseettisistä normeista on ihmisten yksityisyyden kunnioittaminen. Usein tutkimuksessa yksityisyyden kunnioittaminen ymmärretään vain anonymiteetin turvaamisena tutkimuksessa, kuitenkin se on vain yksi osa tutkimusta. Yhtä tärkeää on tietosuojakäytäntöjen noudattaminen, esimerkiksi itsemääräämisoikeus ja luottamuksellisuus. (Kuula 2006, 124.)

Jokainen haastateltava sai päättää haastatteluun osallistumisestaan itse. Haastateltaville annoimme mahdollisuuden esittää kysymyksiä haastattelutilanteesta ja jokainen sai rauhassa miettiä osallistuuko haastatteluun. Ennen haastattelun aloittamista kerroimme mihin käyttötarkoitukseen saatuja tietoja tulemme käyttämään ja minkälaista tietoa haemme tutkimuksella. Kerroimme myös heti haastattelun alussa, että nauhoitamme haastattelun, mutta hävitämme aineiston opinnäytetyön valmistuttua. Hyvään tieteelliseen käytäntöön tutkijoille kuuluu erilaiset tiedeyhteisön toimintatavat, esimerkiksi yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyön tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä rehellisyys (Tuomi ym. 2009, 132). Saamaamme aineistoa emme missään vaiheessa luovuttaneet kolmansille osapuolille. Haastattelutilanteessa pyrimme olemaan johdattelematta haastateltavia. Haastatteluiden

alussa kerroimme haastateltaville, että heillä on oikeus olla vastaamatta kysymyksiin ja myös oikeus keskeyttää haastattelu. Haastateltavistamme vain yksi koki haastattelutilanteen epämiellyttävänä, koska hän kertoi, ettei halua puhua asioistaan. Hyvältä tutkijalta vaaditaan tutkimuksessa rehellisyyttä, kärsivällisyyttä, pitkäjänteisyyttä ja motivoituneisuutta (Gylling 2006, 358). Työssämme noudatimme rehellisyyttä, vaikka peilasimme tutkimuksemme lähtökohtia aikaisempiin työpajatoiminnasta tehtyihin tutkimuksiin. Emme missään vaiheessa tutkimustamme kopioineet muiden tekstejä tai aikaisemmin tehtyjä opinnäytetöitä. Tutkimuksessamme mielenkiintomme tutkimuskysymystä kohtaan kasvoi entisestään, haastateltavien kertoessa työpajan merkityksestä elämäntilanteessaan.

Laadullisessa tutkimuksessa tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tutkimuksessa pyritään aina välttämään virheitä ja sen luotettavuutta nostaa tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tutkimuksessa voidaan käyttää erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja ja luotettavuuden arviointiin liittyy tutkimuksen reliaabelius ja validius. Reliaabelius käsitteenä tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia vastauksia. Validiuksella tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mikä on tutkimuksen tarkoitus ja luotettavuus. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan tarvittaessa käyttää useita tutkimusmenetelmiä, tarkentamaan tutkimuksen validiutta. (Hirsijärvi ym. 2009, 231 - 232.)

Meidän tutkimuksessamme luotettavuuteen ja toistettavuuteen vaikuttaa haastateltavan elämäntilanteen mahdollinen muuttuminen. Kaikki haastateltavamme olivat tällä hetkellä mukana työpajatoiminnassa, joten tuloksien vaikuttavuudessa korostuu asiakkaan tämänhetkinen elämäntilanne, koska työpajatoiminta on sillä hetkellä keskiössä. Asiakaan kokemus työpajan merkityksestä elämälleen vuosien saatossa, voi vaihdella. Lisäksi luotettavuuteen vaikuttaa tutkimuksessamme jokaisen asiakkaan henkilökohtainen kokemus työpajatoiminnasta, tulokset eivät siis välttämättä ole toistettavissa.

6 TEEMAHAASTATTELUJEN TULOKSET

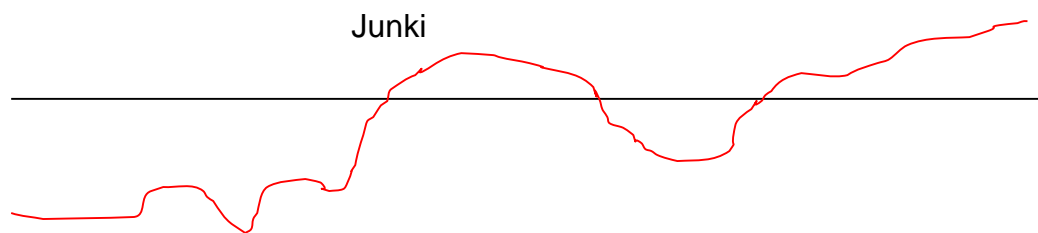
Tässä kappaleessa käymme läpi teemahaastattelujen tuloksia. Haastattelimme yhdeksää Työpaja Junkin asiakasta. Taustatietoina kysyimme haasteltavan iän, sukupuolen, asumismuodon ja työpajajakson pituuden. Teemat haastatteluissa olivat työpajan merkitys, kokemus, vaikutus ja nykyhetki. Lopuksi haastateltavat saivat kertoa kehittämis ehdotuksia Työpaja Junkin toimintaan. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 22) kirjoittavat, että alkuperäisten ilmauksien esittäminen elävöittää ja parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Työssämme käytämme haastateltavien alkuperäisiä ilmauksia elävöittämään opinnäytetyötämme. Elämänviivat toimivat haastattelu- jemme lähtökohtana ja kerronnan tukena.

Haastattelimme yhdeksää Työpaja Junkin asiakasta. Heistä naisia oli neljä ja miehiä viisi. Heistä kuudella oli taustalla ammatillinen perustutkinto ja loppuilla peruskoulu suoritettuna. Kahdella haasteltavista oli jäänyt koulu kesken mutta molemmat oli sitä mieltä, että jossain vaiheessa opiskelevat ammattiin myöhemmin. Työpaja jakson pituudet vaihtelivat kuukaudesta, jopa yli vuoden mittaisiin jaksoihin. Haastateltavina oli uusia, pidemmän aikaa olleita ja uudelleen työpajajakson aloittaneita asiakkaita. Haastateltavista seitsemän oli tullut Työpaja Junkiin työttömyydestä johtuen.

6.1 Haastateltavien elämänviivat

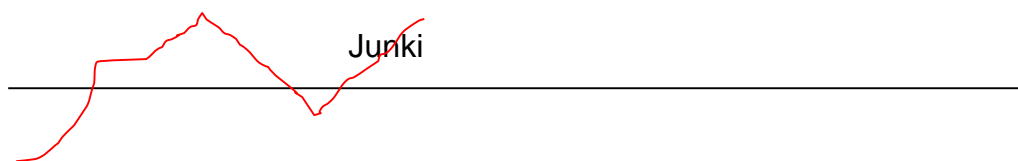
Työssämme käytimme haastattelun tukena elämänviivoja. Kaikissa elämänviivoissa on merkittynä työpajajakso, kuten olimme ohjeistaneet. Ajankohta, josta elämänviivan piirtäminen aloitettiin, vaihteli suuresti. Haastateltavista moni koki elämänviivan piirtämisen hankalana mutta muutama rohkaisun sana ja selvennys, sai haastateltavan kuvaamaan avoimesti elämänsä kulkuaan. Haastateltavat piirsivät elämänviivan lisäksi myös muita merkintöjä, joiden avulla se selvensivät avoimesti elämäntilannettaan ja työpajalle tuloaan. Merkinnät olivat esimerkiksi asiasanoja, merkittäviä asioita tai vuosilukuja. Tunnistettavuuden poistamiseksi olemme poistaneet muut merkinnät analyysivaiheen jälkeen.

Työmme ensimmäisessä elämänviivassa haasteltava kertoo elämänvaiheistaan vuodelta 2013, jolloin on ollut yksinäinen ja ilman elämäkumppania. Haasteltava kokee itseluottamuksen palautuneen Työpaja Junkin kautta. Tänä päivänä haasteltava kokee olevansa onnellinen. Työpaja Junki näyttäytyy elämänviivalla asiakkaan sanoin välivaiheena.

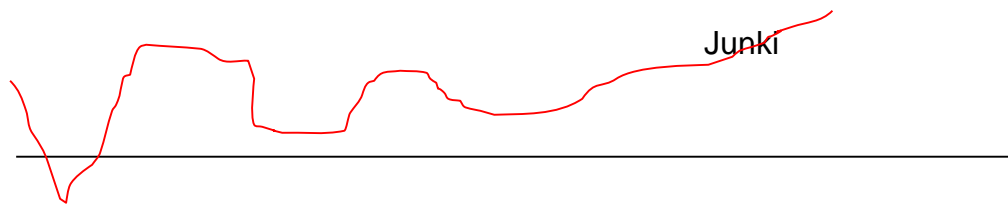
Kuvio 1. Ensimmäinen elämänviiva

Työmme toisessa elämänviivassa haasteltava kertoo elämänvaiheistaan vuodelta 2015 ja kokee, ettei ole haaveita ja kertoo elämänsä olevan tasapaksua. Työpaja Junki näyttäytyy elämänviivalla asiakkaan sanoin tärkeänä vaihtoehtona.

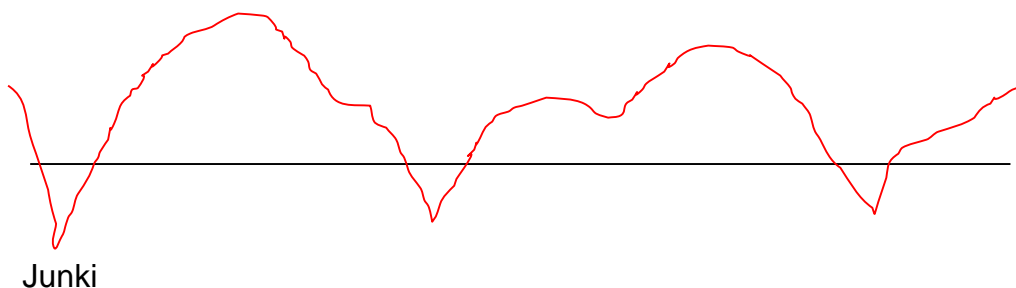
Kuvio 2. Toinen elämänviiva

Työmme kolmannessa elämänviivassa haasteltavamme kertoo elämänvaiheistaan vuodesta vuodelta 2007. Elämänviivaan hän kuvasi elämänsä hyviä ja haastavia aikoja. Haasteltava kokee elämän epävakaan tilanteen tuoneen hänet työpajalle. Työpaja Junki näyttäytyy elämänviivalla asiakkaan sanoin rimaa ja mielialaa nostavana tekijänä.

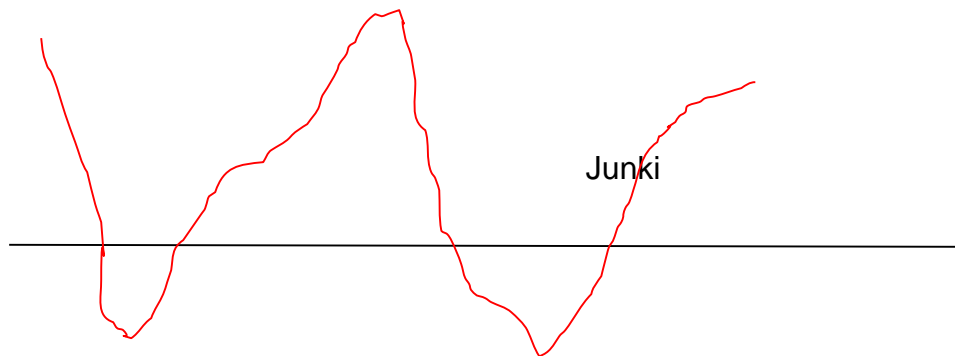
Kuvio 3. Kolmas elämänviiva

Työmme neljännessä elämänviivassa haasteltavamme kertoo monimutkaisista elämänvaiheistaan vuodesta 2015. Haasteltava kokee työpajalle tullessaan elämänsä menneen huonosti, mutta toteaa työpajan vaikuttaneen elämäänsä positiivisesti. Työpaja Junki näyttäytyy elämänviivalla nousujohteisena aikana ja asiakkaan sanoin puhumisen ja kohtelun kautta pajajakso sai mielialan nousemaan ja kokee olonsa nyt paremmaksi.

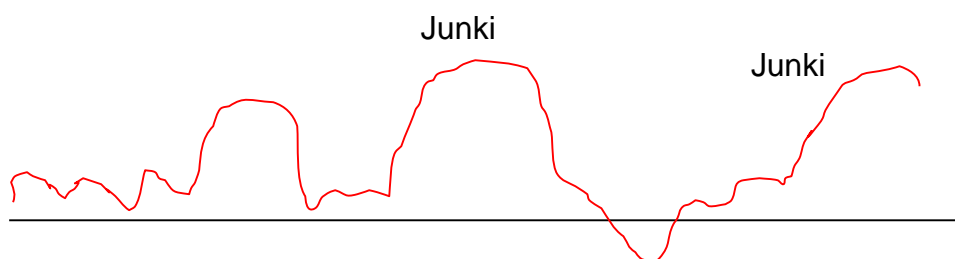
Kuvio 4. Neljäs elämänviiva

Työmme viidennessä elämänviivassa haasteltavamme kertoo vaikeista elämänvaiheistaan. Haasteltava kertoi olevansa toiveikas päästessään työpajalle ja tuoneen sen elämäänsä ylämäkeä. Työpaja Junki näyttäytyy elämänviivalla loppupäässä ja asiakkaan sanoin työpaja on ollut turhuudesta nostattava tekijä ja lisännyt toiveikkuutta.

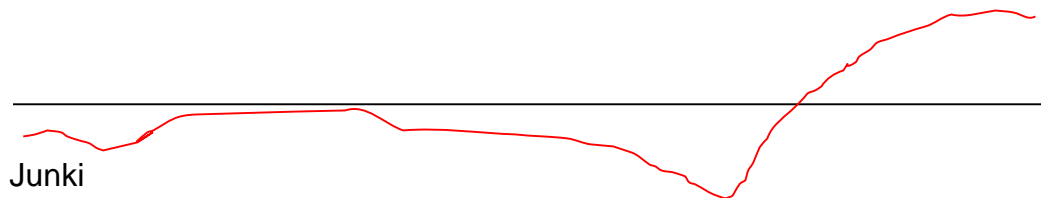
Kuvio 5. Viides elämänviiva

Työmme kuudennessa elämänviivassa haasteltavamme kertoo erilaisista elämänvaiheistaan. Haasteltavalle työpaja on entuudestaan tuttu paikka ja kertoo palanneensa sinne positiivisella mielellä, mutta kuvaa sen olevan välietappi elämässään. Työpajan hän kertoi lisäävän itsetuottamusta. Työpaja Junki näyttäytyy elämänviivalla kaksi kertaa ja asiakkaan sanoin työpaja vaikuttaa elämään positiivisella tavalla.

Kuvio 6. Kuudes elämänviiva

Työmme seitsemännessä elämänviivassa haasteltavamme kertoo, ettei työpaja vaikuta hänen elämäänsä, mutta mainitsee sen tuovan sisältöä elämään. Työpaja Junki näyttäytyy elämänviivalla asiakkaan sanoin vähemmän merkittävänä mutta kokee, että elämäntilanne on työpajan ansiosta vähän parempi.

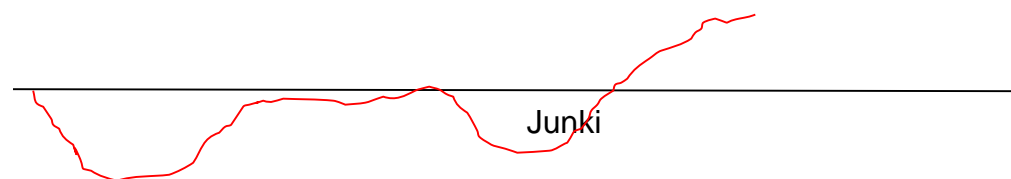
Kuvio 7. Seitsemäs elämänviiva

Työmme kahdeksannessa elämänviivassa haasteltava kertoo vaiherikkaasta elämästään ja toteaa, ettei työpaja vaikuta tulevaisuuden suunnitelmiin, mutta kokee sen antaneen uusia taitoja. Työpaja Junki näyttäytyy elämänviivalla asiakkaan sanoin positiivisena.

Kuvio 8. Kahdeksas elämänviiva

Työmme yhdeksännessä elämänviivassa haasteltava kertoo tarkasti elämänvaiheistaan ja mainitsee, ettei työpajalla ole suurta vaikutusta, mutta kertoo sen tuovan asiakkaan sanoin elämään innostuneisuutta jokaiseen päivään.

Kuvio 9. Yhdeksäs elämänviiva

6.2 Työpajajakson merkitys asiakkaalle

Haastatteluissa korostui se, kuinka merkittävää ja hyödyllistä ihmiselle on, että saa lähteä joka päivä töihin. Haasteltavista muutama korosti Työpaja Junkin olevan vain välietappi elämässä, mutta kokemuksista nousi merkittävästi esiin työpajan tuoma positiivinen vaikutus elämälle, esimerkiksi vuorokausirytmien saavuttaminen. Haastatteluissa korostui työpajan kautta muodostuneiden sosiaalisten suhteiden merkitys.

On merkityksellistä toimintaa, kun rytmittää arkielämää.

On sillä aika iso merkitys, ei tartte jäädä sinne kotiin ja sitte heleposti mulle käy niin siellä kotona, etten mä edes nousisi sieltä sängystä enää ollenkaan.

Rytmittää elämää ja pysyy rytmi, kuin että siellä kotona istuu vaan eikä tee mitään ja nukkuu puoleen päivään.

Tärkeä vaihtoehto.

Aika lailla saanut uusia ystäviä.

Tulin Junkille, nosti mielialaa.

Olin tosi toiveikas, kun täällä pääsee alottamaan ja siitä on kyllä itelle ollu ihan järjettömän suuri hyöty, että mä oon tänne päässy, että pääsi rämpimään sieltä turhuudesta.

Tutkimuksessa selvisi, että vaikka osa haastateltavista ei kokenut työpaja vaikuttavan suoranaisesti elämäänsä, vaikka sitä pidettiin merkityksellisenä vaiheena elämässä ja sen koettiin tuottavan hyvää mieltä. Haastateltavat kokivat työpajatoiminnan monelta kantilta tarpeelliseksi, vahvasti esiin nousi kuulluksi tulemisen tärkeys ja sen toteutuminen työpajalla. Lisäksi työpajan koettiin antava uusia mahdollisuuksia, ja sen uskottiin auttavan työllistymisessä.

Ainakin moni on saanut töitä ja mahdollisuuksia.

Työpajan tarjoamat sosiaaliset verkostot ja arkisten vuorovaikutustilanteiden merkitys korostui monessa haastattelussa. Yhteisöllisyys ja vertaistuki muodostuivat keskeisiksi asioiksi työpajalla. Useissa haastatteluissa nousi esiin myös hyväksytyksi tulemisen merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Haastateltavat kokivat työpajan paikana, missä saa olla oma itsensä puutteineen ja heikkouksineen. Työpajan koettiin lisäävän toiveikkuutta tulevaisuuden suhteen ja sen koettiin tuovan sisältöä elämään.

Mun mielestä täällä on ainakin hyvä henki kaikkien kesken että mun mielestä täällä tulee juttuun kaikkien kanssa.

Osa haastateltavista piti merkityksellisenä työpajan tarjoamaa mahdollisuutta kokeilla uusia työtehtäviä ja oppia uusia taitoja. Jos ei vielä tiedä mitä haluaisi tehdä saa kokeilla erilaisia työtehtäviä ja löytää sitä kautta uusia näkökulmia omaan työllistymiseen. Osa nuoremmista haastateltavista antoi ison merkityksen sille, että työpaja mahdollisti työharjoittelun alalle, joka oli kiinnostuksen kohteena.

Mielelläni hakeudun näihin työpajoihin hommiin, koska täällä saa kokeilla eri asioita ja pystyy tekemään ja oppii uutta.

Toki mä toivon vielä oppivani jotain sellaista oikein hyödyllistä uuttakin.

6.3 Asiakkaiden kokemukset työpajajaksosta

Selvitimme myös haasteltavien kokemuksia työpajatoiminnasta ja kaikki haastateltavat kokivat Työpaja Junkiin tulemisen mielekkäänä ja pitivät sitä tärkeänä arjen rytmittäjänä. Haastateltavista osa kertoi ennakkoluuloistaan, joita heillä oli ollut työpajajaksoa kohtaan, mutta työpajalla aloittaessaan olivat kokeneet sen paikaksi, minne oli helppo tulla. Haastateltavat kertoivat työpaja tuovan elämään sisältöä ja sosiaalisuutta sekä kasvattavan itseluottamusta positiivisten kokemusten myötä. Työpaja mahdollisti myös uuden oppimisen, joka koettiin erittäin hyödyllisenä ja tarpeellisenä. Tärkeänä kokemuksena yksi nosti esiin tunteen siitä, kun oikeasti jossakin kaivataan. Tutkimuksemme perusteella tämä kertoo mielestämme siitä, että yhteisöllisyyden ja osallisuuden kautta hyvinvointi lisääntyy.

Pajat on hyviä olemassa, koska täällä saa kokeilla eri asioita ja pystyy tekemään ja oppii uutta.

On saanut olla oma aivan oma ittensä ja jutella, on saanut tulla millaisena vain, eikä kukaan arvostele.

Elämä ois aika kurjaa, jos ei ois tätä toimintaa, ei sisältöä eikä sosiaalisuutta ihmisten kanssa.

Tosi paljon on tehnyt se pelkästään, että on niinku se vuorokausirytmikohdallansa ja on hereillä silloin kuin normaalit ihmiset on hereillä.

Haastatteluissa nousi esiin työpajan tarjoama kokemus yhteisöllisyydestä, luottamuksesta ja me-hengestä. Haastateltavista suurin osa kertoi saaneensa uusia kavereita, kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja siitä, että autetaan toisia niin paljon kuin pystytään. Työpajan koettiin tarjoavan monipuolisia mahdollisuuksia kokeilla erilaisia työtehtäviä ja oppia uusia taitoja. Osa haastateltavista koki työpajajaksolla oivaltaneensa uusia mahdollisuuksia työllistymiseensä. Työkokemuksen koettiin vahvistavan osaamista, vaikka työt olivatkin osaksi tuttuja.

Työkokemus on vahvistunut, vaikka tuttuja hommia ovatkin. Vanhatkin on vahvistunut. Uuttakin on tullut.

Tuon on itseasiassa sitä, mitä mä haluan tehdä.

Haastateltavista kaksi kokivat, ettei työpaja vaikuta heidän elämäänsä. He kokivat merkityksellisemmäksi oikean työn, koska se toisi varmuutta tuloihin. Vaikka heidän mielestään jokainen työ on tärkeää, teki mitä tahansa. Haastateltavien iän ja työkokemuksen huomasimme olevan yhteydessä työelämän kaipuuseen ja heillä oli tavoitteet päästä työelämään suuremmat kuin nuoremmilla työpajan asiakkailla. Haastateltavien mukaan erilaiset taustat, ikä ja elämäntilanteet eivät vaikuttaneet työpajalla viihtymiseen, vaan kaikkien kanssa tultiin pääsääntöisesti hyvin toimeen, joka kertoo mielestämme yhteisön toimivuudesta. Suurin osa haastateltavista koki työpajalle tulon mukavana ja tarpeellisena vaihtoehtona sekä olivat sitä mieltä, että työpajoja on hyvä olla olemassa.

Tämähän on sellainen välietappi. Kyllä mulla on aina mielenkiintoa tulla tänne. Olisin pitempää päivääkin, mutta ku ei anneta tehdä. Ei työpaja vaikuta elämääni.

Siis tää on mun mielestä hyvä ponnahdus, semmonen niinku työelämään.

Tottakai ku kokoajan tulee enemmän työttömiä.

Kyllä mun mielestä, niinku ite oon sitä mieltä, että on nämä tosi hyödyllisiä ja tarpeellisia.

Joo. Kyllä näitä pitäis olla kaikkialla.

Työtehtävät pajalla koettiin vaihtelevaksi ja omat vaikutusmahdollisuudet erilaisiin työtehtäviin koettiin hyviksi. Kaikki kertoivat saavansa ainakin osittain vaikuttaa omiin työtehtäviinsä työpajalla ja kokivat näin tulleet kuulluiksi työpajaohjaajien kanssa. Työtehtävät koettiin myös hyödyllisiksi ja monien mielestä työtä sai tehdä omaan tahtiin, omien kykyjen mukaan. Haastateltavamme kokivat työpajan paikana, johon on helppo tulla ja yhteisöön otetaan hyvin vastaan. Puhumista muiden asiakkaiden kanssa tauoilla pidettiin tärkeänä voimavarana. Haastateltavat kokivat tärkeänä sen, että työpajalla luotetaan asiakkaan omiin tunteisiin omasta jaksamisesta ja katsotaan yhdessä sopivaa tekemistä sen hetkiseen tilanteeseen.

Jos itellä semmonen päivä, ettei vain oikeasti jaksaisi yhtään mitään, niin sitten justiin koitetaan kattoo vähän silleen itelle mieluisempaa hommaa.

Jos on semmonen päivä, että olis niinku ihan hyvä kuosis, mutta sitten ei vaan oikeen jaksu tehdä, niin sitten ihan asiallisesti kuitenkin potkitaan perseelle.

Jos itellä on joku toive, mitä haluaa tehdä niin sitä tietysti kuunnellaan ja yritetään parhaansa mukaan järjestää. Sitten se jos ei halua tehdä jotain, ketään ei pakoteta tekemään mitä ei itte halua. Sillä tavalla pystyy vaikuttamaan.

6.4 Työpajan vaikutus elämän- ja arjenhallintaa

Haastateltavista suurin osa oli sitä mieltä, että työpaja oli vahvistanut heidän elämän- ja arjenhallinta taitojaan ja, että työpajalta saa apua helposti erilaisiin elämäntilanteisiin. Haastateltavat kokivat työpajalta saavansa tukea, esimerkiksi erilaisten hakemusten tekemisessä ja kouluun liittyvissä asioissa.

Kyllä täältä tukia saa.

Oon saanut kyllä tosi hyvää tukea.

Paljon toiveikkaampi ylipäätään tulevaisuuden suhteen.

Suurin osa haastateltavista kertoi työpajajakson vaikuttaneen positiivisesti päivärhythmiinsä. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat ennen työpajajaksoa vuorokausirytmensä olevan sekaisin. Osa nukkui päivät ja valvoi yöt. Työpajan koettiin rytmittävän elämää ja pitävän rytmiä yllä säännöllisten työaikojen vuoksi.

Mulla oli vuorokausirythmi niin hieno, että mä oon mennyt kaheksan-kaheentoista aikaan aamupäivällä siinä nukkumaan ja nukkunut siihen kuuteen-seitsemään asti illalla ja valvonut yön. Vuorokausirythmi ihan pääläellansa.

6.5 Toiminnan kehittäminen työpajalla

Lopuksi annoimme haastateltaville mahdollisuuden kertoa mielipiteensä Työpaja Junkista ja pajan kehittämisestä. Esiin nousi vahvasti asiakkaiden kuulluksi tuleminen henkilökohtaisissa elämäntilanteissa ja se, että heistä oltiin aidosti kiinnostuneita. Se koettiin tärkeänä kokemuksena ja siitä oli ollut monelle hyötyä. Haastateltavat kokivat myös saavansa vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Soveltuvia ohjaajia pidettiin työpajajakson onnistumisen kannalta tärkeänä tekijänä. Molempipuolinen arvostus ja tasavertainen kohtelu asiakkaita kohtaan, koettiin myös tärkeäksi.

Pitää olla ihminen sen kaltainen, että se pärjää kaikkien kanssa.

Kyllä siitä niinku huomaa, että se välittää ja niinku oikiasti kiinnostaa ne meidän asiat.

Pääsääntöisesti työpajan tilat koettiin toimiviksi ja sopiviksi. Työpajan toimintamalliin oltiin tyytyväisiä. Metall-, puu- ja maalaamopuolta toivottiin isommiksi, jotta mahdollistaisi isompien rakennelmien tekemisen. Ohjaajia toivottiin lisää, mikäli asiakasmäärät ovat yhtäjaksoisesti suuria. Sekin ymmärrettiin, että asiakasmäärät työpajalla vaihtelevat vuodenajan mukaan ja esimerkiksi kesä on työpajalla hiljaisempaa aikaa. Haastatteluissa tuli ilmi, että työpajalla tehdään hyvää ruokaa, mutta sitä voisi olla tarjolla joka päivä. Päivittäinen ruoan valmistus koettiin tärkeäksi ja sen ajateltiin tarjoavan hyödyllistä ja mielekästä tekemistä työpäivään. Toisaalta taas työtahti koettiin ajoittain liian tehdasmaiseksi, ja tuottavuuden merkityksen koettiin ohjailevan toimintaa. Asiakkaat kokivat kuitenkin hyvänä asiana, että työpajan toimintamalliin sisältyi virkistyspäiviä ja omantyönpäiviä. Työpajan omantyönpäivä antaa mahdollisuuden omien tarpeiden työstämiseen.

Haastateltavista kaikki olivat kokonaisuudessaan tyytyväisiä työpajan toimintaan, eivätkä he nähneet suuria kehittämistarpeita. Haastattelujen kautta asiakkaiden keskeiseksi tarpeeksi nousi kohtaaminen ja se, että oli joku jolle puhua ja joka kuunteli aidosti.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyömme johtopäätöksiä. Tulosten tulkin-
tana ja johtopäätösten tukena käytettiin asiakkaiden kokemuksellisuutta. Elämän-
viiva täydensi tutkimuskysymyksemme selvittämistä. Elämänviivojen tarkastelun
kautta Työpaja Junkki näyttäytyi elämänviivassa selkeänä nousuna seitsemällä yh-
deksästä haasteltavasta. Onnistuimme haastatteluissa kartoittamaan asiakkaiden
oman subjektiivisen kokemuksen ja näin saimme tutkimuskysymykseemme vas-
tauksen. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka merkityksellisenä asiakkaat kokevat työ-
pajan vaikuttavan heidän elämäänsä ja mitä he pitivät tärkeinä kokemuksina. Tutki-
muksen tuloksissa nousi vahvasti esiin asiakkaiden kokemus työpajasta tärkeänä
vaihtoehtona osana elämönhallintaa. Asiakkaat kokivat, että työpajalle lähteminen
toi heidän elämäänsä rytmin ja tärkeän kokemuksen siitä, että saa lähteä aamuisin
töihin. Tulkitsimme sen, että töihin lähteminen antaa asiakkaalle osallisuuden koke-
muksen. Mielestämme juuri tässä korostuu tekemisen merkitys, joka on yksi ihmisen
perustarpeista. Asiakkaiden kokemukset hyväksytyksi tulemisesta ja uusista sosi-
aalista suhteista nostivat mielialaa. Työpaja lisäsi asiakkaiden toivoa tulevaisuu-
teen. Ajattelemme tämän olevan tärkeä huomion kohde nyt ja tulevaisuudessa työ-
pajojen ja asiakkaiden tulevaisuutta ajatellen.

Osallisuus ja osallistaminen eivät automaattisesti tuota positiivisia tuloksia. Osalli-
suus taas rakentuu yhteisöllisyyden ja yhteisöön kuulumisen kokemuksista, jotka eh-
käisevät syrjäytymistä. Syrjäytyminen voi tapahtua vähittäisenä sivuun ajautumisena
tai nopeasti tapahtuvana prosessina. Yleensä syrjäytymisessä on kuitenkin tunnis-
tettavissa riskitilanteita, joihin liitetään nuoren jääminen ilman koulutusta ja työtä.
(Juhila 2006, 55 - 57.) Lähestymistavalla on myös merkitystä. Tällä tarkoitamme
hyväksyvää kohtaamista ja lähestymistapaa.

Yhteisöllisten työmenetelmien vaikutukset syrjäytymisen ehkäisyyn näkyvät jo siinä,
että ihmiset pääset heidän asioistaan kiinnostuneiden joukkoon. (Hänninen ym.
2005.) Osa haastateltavista asiakkaista koki työpajoja edeltävän ajan tuottavan tun-
netta tekemättömyydestä, eristäytymisestä sisälle ja vääristynyttä vuorokausirytmiiä. He
kokivat kuitenkin tilanteen parantuneen työpajalle tulon jälkeen positiivisena muu-

toksena sen, että arjessa on uusi päivärytmi. Osa oli kuitenkin sitä mieltä, että elämänhallintataidot olivat pysyneet samanlaisina. Tämä kertoo mielestämme siitä, että marginaalissa elävällä asiakkaalla ei automaattisesti ole ongelmia elämänhallinnassa.

Työpajatoiminta tarkoittaa yhteisöä joka pyrkii parantamaan nuoren tai pitkäaikaisesti työttömän valmiuksia työhön ja koulutukseen. Työpajojen tavoitteena on saada asiakkaat työllistymään, kouluttautumaan ja parantamaan heidän omaa arjen hallintaa kannustuksen ja motivoinnin avulla. Yksilön työkykyä edistetään yksilöllisten tarpeiden ja valmiuksien mukaan tuotannollisen toiminnan kautta. (Komonen 2007, 445.)

Opinnäytetyömme tutkimustuloksissa nousi esiin yhteisöllisyyden, arjen rytmittymisen, itseluottamuksen vahvistumisen ja sosiaalisten suhteiden merkitys. Asiakkaat kokivat myös työpajoilla muodostuneiden suhteiden tuovan merkitystä elämään. Työpaja tarjoaa kokemusta yhdessä tekemisestä ja kokemisesta. Se on vuorovaikutteista toisten tukemista ja kuuntelemista. Työpaja tarjoaa paikan ajatusten vaihdolle, vertaistuen ja tunteen kuulumisesta ryhmään. Tutkimuksessamme yhteisön merkitys korostui omaa elämää tukevana elementtinä. Haastatteluissa ilmeni luottamuksen ja vuorovaikutuksen merkitys yksilön eheytymisprosessissa. Yhteisöllisyys ja yhdessä oleminen koettiin eräänlaisena tukijalkana ja voimavarana työpajan arjessa. Mielestämme työpajan tarjoama yhteisöllisyys on suojaava tekijä syrjäytymistä vastaan. Yhteisössä korostuu yhdessä tekeminen ja oleminen, vertaistuen mahdollisuus, vuorovaikutus ja merkittävät suhteet. Merkittävillä suhteilla tarkoitamme uusien ystävien, tuttujen ja työpaja ohjaajan kautta saatua tukea asiakkaan elämäntilanteeseen. Haasteltavat toivat esiin työpajan tuomia merkityksellisiä asioita, esimerkiksi itseluottamuksen kasvun, uudet taidot, toiveikkuuden, innostuneisuuden ja onnellisuuden. Tutkimuksemme kautta selvisi yhteisöllisyyden merkitys osana työpaja toimintaa.

8 POHDINTA

Työpajatoiminta oli meille aiheena mielenkiintoinen ja se avasi meidän silmät ihmisten erilaisille elämäntilanteille. Opinnäytetyömme prosessi oli meille monimutkainen ja sen toteuttaminen oli meille ajoittain hankalaa. Selkeän aikataulutuksen avulla mahdollistui kuitenkin työn eteneminen ja opintojen, työharjoitteluiden, perhe-elämän yhteensovittaminen. Opinnäytetyön prosessissa meitä auttoi säännöllinen ja napakka ohjaus sekä realistinen palaute. Ilman näitä emme kirjoittaisi nyt tätä pohdintaa. Välillä tunsimme epävarmuutta, sillä tutkijan rooli oli meille molemmille uusi. Epävarmoina hetkinä oivalsimme, että realistinen ajattelu ja vaatimustason madaltaminen antaa tilaa työmme etenemiselle. Prosessin aikana opimme tärkeitä taitoja ja kehityimme tiedonhankinnassa, yhteistyötaidoissa ja palautteen realistisessa vastaanottamisessa. Mahdollisen seuraavan työn työstäminen olisi jo huomattavasti helpompaa prosessista saadun kokemuksen myötä.

Työmme oli laadullinen tutkimus ja tarkasteltavana oli sisällöltään samankaltaisia tuloksia, mikä teki tutkimuskysymyksemme monipuolisesta tarkastelusta vaikeaa. Aiheemme etuna oli sen ajankohtaisuus, esimerkiksi syrjäytyminen ja sen ehkäiseminen. Haastatteluiden kautta etsimme vastausta tutkimuskysymyksemme: Millainen merkitys työpajalla on asiakkaalle asiakkaan itsensä kokemana? Kysymyksemme käsittelivät merkitystä, vaikutusta ja asiakkaiden omaa kokemusta. Tutkimuksestamme olisi kuitenkin tullut kattavampi, jos olisimme ymmärtäneet täysin sen, mikä vaikutus teemahaastattelurungolla on lopputulokseen. Analysointivaiheen huomasimme ongelmalliseksi, johtuen suppeasta haastattelurungosta. Kattavampaan lopputulokseen olisi myös vaikuttanut se, jos työpajalle olisi saapunut haastateltaviksi Työpaja Junkin entisiä asiakkaita, alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Todennäköisesti tämä olisi vaikuttanut erilaisten näkökulmien runsauteen ja monipuolisuuteen sekä tuonut rikkautta työmme johtopäätöksiin.

Opinnäytetyötä tehdessämme ja tutkimustuloksia analysoidessamme, mietimme edistääkö työpaja asiakkaan siirtymistä eteenpäin. Haastattelemamme asiakkaat olivat erittäin tyytyväisiä paikkaansa työpajalla ja osalla heistä oli selkeitä pyrkimyksiä

siä päästä oikeisiin töihin tai parantaa muuten elämänlaatuaan ennen kouluttautumista. Meille ei tullut käsitystä, että asiakkaat joita haastattelimme, olisivat jämähtäneet pajalle. Tutkimuksessamme elämänviiva menetelmänä täydensi ymmärrystämme siitä, kuinka suuren merkityksen Työpaja Junkki antaa asiakkaan elämälle. Työpajan kokeminen välietappina kertoo mielestämme kaipuusta muutokseen omassa elämäntilanteessa, jossa ei haluta palata entiseen, vaan elämään tavoitellaan muutosta. Ei voida aina olettaa, että kouluttamattomuus ja työttömyys merkitsisivät huono-osaisuutta ja syrjäytymistä (Silvennoinen 2002, 72). Johdannossa toimme esille, kuinka ihmisiä määritellään erilaisuuden kautta. Ketään ei voi mielestämme määritellä syrjäytyneeksi tai huono-osaiseksi, vaan aina on otettava huomioon ihmisen oma kokemus.

Suomalaisessa yhteiskunnassa painottuu näkemys, että syrjäytymiseen ajaututaan elämönhallinnan menettämisen kautta. Syrjäytyneisyys nähdään tilana, jossa ongelmat ovat kasautuneet ja pahimmassa tapauksessa jopa kroonistuneet. Syrjäytyminen koostuu prosessista, jossa on poistoa, torjuntaa ja vetäytymistä yhteiskunnan, yhteisön ja yksilötasolta. (Granfelt 2000, 20 – 21.) Haastatteluja tehdessämme esiin nousi vahvasti asiakkaiden tarve kokea olevansa arvostettu, mikä nousi esiin tutkimuksessamme itseluottamuksen vahvistumisena. Tämän koettiin vahvistuneen aidon ja arvostavan kohtaamisen sekä kuulluksi tulemisen myötä.

Työmarkkinoiden marginaaliin jääneistä useat elävät vailla sosiaalisia suhteita toisiin ihmisiin, ne ovat niukkoja tai suuntautuvat muihin työttömiin. Tutkimuksessamme nousikin esiin, että haastateltavamme olivat saaneet työpajalta uusia tuttuja ja, että siellä jaettiin yhdessä asioita. Työpajat tarjoavat asiakkaalle mielestämme kokemuksen siitä, ettei asiakas ole yksin tilanteessaan. Toisaalta taas pohdimme sitä, jos sosiaalinen verkosto on muodostunut muiden työttömien ympärille, vaikuttaako se työttömyydestä irrottautumiseen negatiivisesti. Koemme, että työttömyydestä irrottautuminen on helpompaa verkostossa, jossa on siteitä myös työssäkäyviin ihmisiin. On siis erittäin hyvä, että työpajojen yksi toimintamuoto on työkokeilut oikeaan työelämään. Näin asiakas pääsee integroitumaan yhteiskuntaan tuen avulla. Marginaalissa elävät tarvitsevat ennen kaikkea sellaisia sosiaalisia verkostoja, jotka tukevat jokapäiväistä elämää ja tarjoavat edellytyksiä mielekkäälle elämälle. Työpajat tarjoavat mielestämme hyviä verkostoja, jotka tarjoavat sosiaalista

tukea. Työmarkkinoiden marginaalissa on yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia verkostoja joilla on keskeinen merkitys yksilön elämässä. Useimmiten työpajan tarjoamalla verkostolla on toimintakykyä lisääviä vaikutuksia, mutta sillä voi olla myös heikentäviä vaikutuksia. Sosiaaliset verkostot ovat välttämätön edellytys arjessa selviytymiselle. Jäimme kuitenkin miettimään, että usein perhe, kaverit ja ystävät ovat heitä, joihin turvaututaan. Kaikilla verkostoja ei ole, ja on hienoa, että työpaja tarjoaa tukea ja turvaa sellaisille, joilla ei ole muuta tai ne ovat vähäiset. Suomalainen hyvinvointivaltio tarjoaa taloudellista ja emotionaalista perusturvaa, mutta miten käy tulevaisuudessa marginaalissa elävien ihmisten? Hallitus on leikkaamassa hyvinvointipalveluista, vaikka samalla puhutaan siitä, kuinka syrjäytymistä on ehkäistävä.

Yleisesti haastattelemamme asiakkaat kokivat olevansa tyytyväisiä elämönhallintaansa. Työpajalta saatu tuki erilaisissa asioissa koettiin kuitenkin merkitykselliseksi ja sillä koettiin olevan erittäin positiivisia vaikutuksia elämään. Opinnäytetyömme selvensi meille työpajan merkittävyyden yksittäisen asiakkaan hyvinvoinnille sen hetkisessä elämäntilanteessaan. Mielenkiintoista olisi tutkia tai tietää, millaisen merkityksen haastateltavamme asiakkaat antaisivat työpajajaksolleen kymmenen vuoden kuluttua. Mietimme millaisena työpajan tarjoama kokemus näyttäytyisi myöhemmin asiakkaan elämässä ja onko työpajalta saatu tuki kannatellut asiakasta.

LÄHTEET

- Alila, A., Gröhn, K., Keso, I. & Volk, R. 2011. Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mallintaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2011:1. Sosiaali- ja terveysministeriö: Helsinki. Saatavana: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112317/URN%3ANBN%3Afi-fe201504224532.pdf?sequence=1>
- Ek, E., Saari, E., Viinamäki, L., Sovio, E. ja Järvelin M-R. 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Employment, Social Affairs and Inclusion (2011) European Commission. Key figures on the employment and social situation in EU Member States. [Verkkosivu]. [Viitattu 4.1.2016]. Saatavana: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=113>
- Granfelt, R. 2000. Marginalisaatio. Teoksessa: Nurminen, E. (toim.) Sosiaalityön ristipaineissa 2.uud.p. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Gretschel A., Honkasalo, V., Kiilakoski, T., Hanhivaara, P. & Herranen, J. Ei päiväystä. Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren hyvinvoinnille – tulkintoja tarinoiden pohjalta. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 25.8.2015]. Saatavana: http://www.minedu.fi/lapset_nuoret_perheet/lapsenoikeudet/Tutkijoiden_koulutusmateriaali_ja_tulkinnat_Txllx_lapsi_ja_nuori.pdf
- Gylling, H.A. 2006. Tutkijan ammattietiikka. Teoksessa: Hallamaa, J. , Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja.
- Hamarus, P. & Landèn, L. 2014. Syrjäyttääkö systeemi? Teoksessa: Hamarus,p., Kanervio, P., Landèn, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hamarus, P.& Landèn, L. 2014. Systeemistä rinnalla kulkevaksi vastuunottajaksi. Teoksessa: Hamarus,p., Kanervio, P., Landèn, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hammarström, A., Nilsson, K., Nordlund, M. & Strandh, M. 2015. Do open youth unemployment and youth programs leave the same mental health scars? - Evidence from a Swedish 27-year cohort study. [Verkkolehtiartikkeli]. BMC Public Health. [Viitattu 17.2.2016]. Saatavana EBSCO-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Harju, A. 10.12.2004. Osallisuus. [Verkkolehtiartikkeli]. Järjestötoiminnan tietopalvelu – Osallistuminen ja vaikuttaminen. [Viitattu 3.6.2015]. Saatavana:

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaikuttaminen/osallisuus

- Hassi, S-M. 2007. Hyvät käytännöt käyttöön – Nuorten työpaja 2010 –projektintuloksia. Turku: Länsi-Suomen lääninhallitus.
- Hassinen, M. 2004. Starttipaja Aapinen. Työpajatoiminnan, yksilövalmennuksen ja palveluohjauksen kehityskulku sekä nykytila Suomessa. Jyväskylä: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.
- Hautala, T. 2006. Luottamus luo hyvinvointia – epäluottamus voi johtaa syrjäytymiseen. Teoksessa: Hautala, T., Nenonen, S. & Tanskanen, I. (toim.) Näkökulmia hyvinvointiin 5. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Helne, T. 2003 Syrjäytymisen yhteiskunta. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia 123. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy
- Hennik, M., Hutter, I. & Bailey, A. 2011. Qualitative research methods. First published. London: Sage Publications, Inc.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, A. 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa: Hallamaa, J. , Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja.
- Horelli, L., Haikkola, L. & Sotkasiira, T. 2007. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa: Hoikkala, T & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Hyväri, S. & Nylund, M. Yhteisöllisiä työmenetelmiä syrjäytymisen voittamisessa. Teoksessa: Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen.(toim.) 2010. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.
- Hyppä, M. 2005. Me-hengen mahti. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hänninen, S., Karjalainen, J. & Lahti, T. (toim.) 2005. Kirjoituksia huono-osaisuuden tunnistamisesta. Helsinki: Stakes.
- Jerohin, M. 2012. Työpaja mahdollisuutena? Työpajakoulutuksen merkitys nuoren elämänkulussa. Pro gradu tutkielma. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 20.5.2015] Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201202021115>

- Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: WSOY.
- Komonen, K. 2007. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa: Hoikka, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kuntouttavan työtoiminnan sisältö. [Verkkosivusto]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos – THL. [Viitattu 4.1.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttava-tyotoiminta/kuntouttavan-tyotoiminnan-sisalto>
- Kurki, L. & Nivala, E. 2006. Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen – johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print
- Kuula, A. 2006. yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa: Hallamaa, J. , Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja.
- Kuusinen, K. 2006. Ihan niinku aikuisia – tiedotusvälineiden roolista nuorten osallisuuden tukemisessa. Teoksessa: Laakso, T. & Äikää-Torkkeli, S. (toim.) Osallisuudella onnistumiseen – loppuraportti Nuorten osallisuushankkeesta Loimaan seutukunnassa. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus.
- Kärkkäinen, T. 2004. Koulutuksen ja lapsi-vanhempisuhteen yhteys elämässä selviytymiseen. Helsinki: helsingin yliopisto: Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, soveltavan kasvatustieteen laitos. Väitöskirja. [Viitattu 24.8.2015]. Saatavana: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/sovel/vk/karkkainen/>
- L 27.1.2006/72. Nuorisolaki.
- Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen (toim.) 2010. Syrjäytymistä vastaan sosiaali ja terveysalalla. Latvia: Tammi.
- Liukko, E. 2006. Kuntouttavaa sosiaalityötä paikantamassa. Yliopistopaino.
- Marniemi, J. 2004. Suomalaiset pajakoulut. Teoksessa: Hassinen, J. & Marniemi, J. (toim.) Oppiva koulu – pajakoulut muutoksen tekijöinä. Balanssi Akatemian – julkaisusarjan neljäs julkaisu. 1. p. Edita Prima oy: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.
- Martikainen, L. 2009. Kaaosta vai hallintaa: nuorten aikuisten elämän haasteet. Kuopio: Unipress.

- Mitä osallisuus on? Nuva ry. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.8.2015]. Saatavana: <http://www.opasosallisuuteen.fi/osallistu>
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimuseetiikan ABC. Helsinki: Tekijä ja Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Niinistö, S. 2012. Tasavallan presidentti Sauli Niinistön virkaanastujaispuhe 1.3.2012.[Verkojulkaisu].[Viitattu 28.1.2016]. Saatavana: <http://www.tpk.fi/public/default.aspx?contentid=243176>
- Nuorisotakuu. Ei päiväystä. Nuorten työpajat. [Verkkosivusto]. Nuorisotakuu on nuoren puolella. [Viitattu 10.6.2015]. Saatavana: http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/jotain_muuta/tyopajalla_kiinni_toimintaan
- Opetusministeriö. 2004. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:37. Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen. Nuorten työpajaryhmän esitys. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavana: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_221_tr37.pdf?lang=en
- Osallisuus syrjäytymisen vastaparina. 2014. [Verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 10.6.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointipoliikka/elinolot-ja-hyvinvointi/syrjailyminen-ja-osallisuus/osallisuus-syrjailyminen-vastaparina>
- Pekkala, T. (toim.) 2009.6. p. Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet – 2000-luvun työpajojen palvelut ja menetelmät. Edita Prima Oy.
- Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Julkaisussa Era, T. (toim.) Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? [verkkokirja] Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. [Viitattu 18.12.2015.] Saatavissa: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1
- Raunio, K. 2009.3. p. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Reivinen, J. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Helsinki: Gaudeamus.
- Rimpelä, M. 2008. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa: Moisio (toim.) Suomalaisien hyvinvointi. Helsinki: Stakes.
- Seppä, H. 2013. Työpaja nuorten kokemana: etnografinen tapaustutkimus verkostomuotoisesta työpajatoiminnasta. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius-instituutti. [Viitattu 10.6.2015]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/41257>

- Silvennoinen, H. 2002. Koulutus marginalisaation hallintana. Helsinki: Gaudeamus.
- Similä, J. 2012. Vurityksiä kansalaisyhteiskunnasta: lasten ja nuorten yhteiskunnallinen hyvinvointi alkaa arjen hallinnasta. [Verkkolehtiartikkeli]. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti 10.5.2012. [Viitattu 24.8.2015]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2012/1005/teemapalsta.html?lang=fi>
- Soisalo, R. 2012. Särkyvä mieli – lasten ja nuoren psyykinen oireilu. Tallinn: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry.
- Suhonen, P. Ihan niinku aikuisia – tiedotusvälineiden roolista nuorten osallisuuden tukemisessa. Teoksessa: Laakso, T. & Äikää-Torkkeli, S. (toim.) Osallisuudella onnistumiseen – loppuraportti Nuorten osallisuushankkeesta Loimaan seutukunnassa. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus.
- Tilastokeskus.2012. Suomen virallinen tilasto (SVT): koulutuksen keskeyttäminen [verkkojulkaisu].Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 13.8.2015]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/kkesk/2012/kkesk_2012_2014-03-20_tie_001_fi.html
- Toikko, T. Ei päiväystä. [Viitattu 11.2.2016]. Asiakkaiden osallistuminen kehittämistyöhön. Esite.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Työpaja Junkki. [Verkkosivu]. [Viitattu 18.8.2015]. Saatavana: <http://www.junki.fi/asiakkaaksi>
- Työpajatoiminta Suomessa. 2014. [Verkkosivu]. [Viitattu 11.2.2016]. Saatavana: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohdeet_ja_rahoitus/tyopajat/Liitteet/tyxpaja_raportti_2014_2015_08_06.pdf
- Työpajatoiminta Suomessa. 2015. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.8.2015]. Saatavana: <http://www.tpy.fi/tyopajatoiminta-suomessa/>
- Uudenlainen yhteistyö. 2015. Yhdessä elämään – rakennamme positiivista yhteisöllisyyttä.[Verkkosivusto].[Viitattu 28.1.2016]. Saatavana: http://www.yhdessa-elamaan.fi/?page_id=23
- Veijola, E. 2005.[Verkkojulkaisu]. [Viitattu 12.11.2015]. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja Omaura. Seurantatutkimus Omaura-toimintaan osallistuneiden nuorten elämänvaiheista 1995 - 2001. Opetusministeriön julkaisuja 2005:33. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavana: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2005/syrjaytymisvaarassa_olevat_nuoret_ja_omaura_seurantatutkimus_om?lang=fi

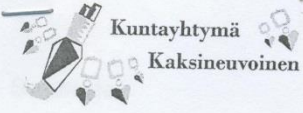
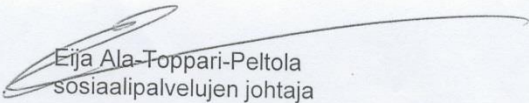
LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Liite 3. Elämänviiva (life-line)

Liite 1

	Viranhaltijapäätös	
sosiaalipalvelujen johtaja	11.6.2015	7 §
<hr/> <p>Asia Tutkimusluvan myöntäminen/ Opinnäytetyö: Työpajatoiminnan merkitys nuoren osallisuudelle</p> <p>Perustelut Sosionomi AMK opiskelijat Kati Upla ja Marika Malmberg ovat pyytäneet tutkimuslupaa opinnäytetyönsä "Työpajatoiminnan merkitys nuoren osallisuudelle" empiirisen aineiston keräämiseen Kuntayhtymä Kaksineuvoinen työpaja Junkissa. Opinnäytetyö tutkii osallisuutta syrjäytymisen vastaparina ja selvittää niiden keskinäistä vaikutusta. Aineisto kerätään teemahaastatteluin. Tutkimusaineisto käsitellään luottamuksellisesti.</p> <p>Päätös Myönnetään pyydetty tutkimuslupa.</p> <p>Päiväys ja allekirjoitus</p> <p style="text-align: right;">Kauhava 11.6.2015</p> <p style="text-align: right;"> Eija Ala-Toppiari-Peltola sosiaalipalvelujen johtaja</p> <p>Tiedoksi Kati Upla, Marika Malmberg, Mirva Siltakorpi, Työpaja Junki, Anna-Kaisa Pusa</p> <p>Tiedoksiantaja Hilikka Kampila toimistosihteeri</p> <hr/>		
<p>Oikaisuvaatimusohjeet:</p> <p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Kuntayhtymä Kaksineuvoinen, yhtymähallitus, Kauppatie 127 A, 62200 Kauhava. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tekijän allekirjoittamasta oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen.</p>		

Liite 2

Teemahaastattelurunko

Teema 1: TAUSTATIEDOT

- sukupuoli
- ikä
- aikaisempi koulutus
- työpaja jakson pituus

Teema 2: NYKYHETKI

- tulo pajalle
- työtehtävät pajalla
- vaikutusmahdollisuudet
- kokemukset

Teema 3: TULEVAISUUS

- pajajakson merkitys
- pajajakson vaikutukset

Teema 4: VAPAA SANA PAJAJAKSOSTA JUNKI TYÖPAJALLA

- pajajakson herättämät ajatukset

Teema 5: KEHITTÄMINEN

Liite 3

Elämänviiva (life-line)

Veijolan (2005) mukaan elämänviivalla (life-line) tarkoitetaan aikasuoraa, jonka avulla henkilö suhteuttaa kronologiseen järjestykseen elämänsä tärkeimpiä elämäntapahtumia. Elämänviivaa piirtäessään yksilö kuvaa elämänsä kannalta merkittävät käännekohtat nykyisyyden ja tulevaisuuden välillä.